

Jaarverslag
2010

Bpf - Bikudak

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de
Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven

**Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de
Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven**

Jaarverslag 2010

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2010

Voorwoord van het bestuur	5
Kerncijfers	6
Verslag van het bestuur: langer leven in onzekerheid	7
Risicobeheer en uitbesteding	14
Regelingen	16
Premie- en toeslagbeleid	16
Communicatie	18
Overige (externe) ontwikkelingen	19
Pensioenfondsbestuur	21
Advisering en ondersteuning	27
Wijzigingen in verplichtstelling, statuten en reglementen	27
Administratiekosten	28
Melding als bedoeld in artikel 96 van de Pensioenwet	28
Rapportage van de visitatiecommissie	29
Oordeel van het verantwoordingsorgaan	29

Jaarrekening 2010

Balans per 31 december 2010	32
Staat van baten en lasten over 2010	33
Kasstroomoverzicht over 2010	34
Toelichting op de jaarrekening 2010	35
Toelichting op de balans per 31 december 2010	40
Toelichting op de staat van baten en lasten over 2010	47
Beheersing van de risico's	51
Ondertekening van de jaarrekening	60

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	62
Actuariële verklaring	63
Statutaire bestemming van het saldo van baten en lasten	64

Bijlagen

Bijlage 1 De financiële ontwikkeling van Bpf-Bikudak	66
Bijlage 2 Bestuursleden	69
Colofon	71

Voorwoord van het bestuur

Het is van groot sociaal en maatschappelijk belang voor zowel werkgevers als werknemers om een betaalbare en kwalitatief goede pensioenregeling te hebben. Niet alleen voor de oude dag, maar ook in verband met een goede voorziening voor nabestaanden bij overlijden. Vandaar dat werkgevers- en werknemersorganisaties die representatief zijn voor de bitumineuze en kunststof dakbedekkingsbranche, de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven (Bpf-Bikudak) hebben opgericht. Bpf-Bikudak heeft tot doel werknemers in de branche en hun gezinnen te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom en overlijden.

Opnieuw crisis én herstel

Het verslagjaar stond opnieuw in het teken van crisis en herstel. Vanaf het tweede kwartaal in 2009 was er sprake van voorzichtig herstel, maar vanaf het tweede kwartaal in 2010 dreigde het weer mis te gaan. Deze keer waren het niet de banken maar enkele eurolanden die de financiële markten negatief beïnvloedden. Vooral de schommelingen in de rente hadden grote invloed op de financiële positie van het fonds. De herstelmaatregelen en de positieve ontwikkelingen op de financiële markten in de loop van het derde kwartaal zorgden ervoor dat de dekkingsgraad van het fonds toch weer enigszins herstelde.

Behalve de onrust op de financiële markten werd het fonds in 2010 geconfronteerd met de verbeterde overlevingsverwachtingen van de Nederlandse bevolking. Dat we langer leven is natuurlijk goed nieuws. Het heeft echter wel tot gevolg dat pensioenen langer uitgekeerd moeten worden. Dat betekent dat er meer geld gereserveerd moet worden voor de pensioenverplichtingen van het fonds. In een periode van pril economisch herstel was ook de gestegen levensverwachting een financiële tegenslag voor de fondsen.

Toeslagbeleid

De aangekondigde aanpassing van het toeslagbeleid kreeg in 2010 haar beslag. De ambitie om de pensioenen, zowel de aanspraken als de ingegane uitkeringen, jaarlijks te verhogen met de stijgingen van het loon in de sector, is per 2011 losgelaten. Het bestuursbeleid blijft erop gericht om toeslag te verlenen, maar enkel als dit verantwoord is.

Ook in 2010 werkte het fonds met het door De Nederlandsche Bank (DNB) goedgekeurde herstelplan. Hiermee wordt de realisatie van de doelstelling van het fonds ook op langere termijn gewaarborgd. Begin 2010 bleek uit een evaluatie dat het fonds op koers ligt; hetzelfde bleek uit de evaluatie begin 2011.

Met dit jaarverslag legt het bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid in 2010.

Amsterdam, 16 juni 2011

Voorzitter,	Secretaris,
G.J.M.C. Vogels	A. van den Brink

Kerncijfers

(Bedragen in duizenden euro's)

		Ultimo 2010	Ultimo 2009	Ultimo 2008	Ultimo 2007
Verzekerden (in aantallen)					
Actieve deelnemers	regeling Bikudak	3.456	3.623	3.860	3.987
	regeling Bikudak-UTA	660	681	682	617
Arbeidsongeschikte deelnemers	regeling Bikudak	329	338	367	388
	regeling Bikudak-UTA	5	5	6	6
Gewezen deelnemers		15.859	15.580	14.305	13.784
Pensioengerechtigden:	- ouderdompensioen	780	753	702	669
	- nabestaandenpensioen	490	465	447	424
	- wezenpensioen	57	52	50	52
Totaal		21.636	21.497	20.419	19.927
Uitkeringen					
Uitkeringen		2.410	2.160	1.975	1.786
Ontvangen premies		19.541	20.233	15.425	14.632
Premiepercentage	regeling Bikudak	29,1%	29,1%	21,5%	19,5%
	regeling Bikudak-UTA	19,0%	19,0%	15,5%	15,5%
Toeslagpercentage (primo jaar)	regeling Bikudak	0,0%	0,0%	2,52%	1,0%
	regeling Bikudak-UTA	0,0%	0,0%	2,52%	0,0%
Beleggingsresultaten					
Nettobeleggingsopbrengsten		20.220	14.668	4.404	./.
Z-score		./.	2,5	4,09	1,03
Performance exclusief renteaftrekking		6,3%	15,7%	./.	11,5%
Performance inclusief renteaftrekking		10,7%	8,7%	3,3%	./.
Belegd vermogen ¹					
Vastgoed		21.845	14.708	8.239	14.880
Aandelen		36.412	30.058	19.920	25.690
Vastrentende waarden		135.046	123.917	101.553	100.241
Derivaten		19.123	10.528	20.899	381
Overige beleggingen		11.181	8.142	4.579	0
Totaal		223.607	187.353	155.190	141.192
Vorderingen minus schulden		1.140	1.708	1.953	./.
Liquide middelen		762	148	182	415
Reserve aanvullingsregeling 55-		./.	9.482	./.	5.252
Beschikbaar vermogen		216.027	183.957	156.421	140.713
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen		220.033	180.451	173.854	114.947
Voorziening voorgenomen pensioenaanpassing		-	-	-	2.897
Spaarfonds gemoedsbezwaren		75	56	26	-
Totaal		220.108	180.507	173.880	117.844
Financiële positie: Dekkingsgraad		98,1%	101,9%	90,0%	119,4%
Financieel Toetsingskader: Vereiste dekkingsgraad		114,8%	115,4%	112,5%	114,0%

¹ In 2009 is belegd in SNS Micro krediet en deze is opgenomen onder de aandelen. Per 2010 is deze belegging via een herrubricering overgebracht naar de vastrentende waarden (1.159). Voor een juist inzicht in het verloop is in het overzicht de waarde ultimo 2009 al overgebracht van aandelen naar vastrentend.

Het verslag van het bestuur

Langer leven in onzekerheid

Hoewel het er in 2009 op leek dat de financiële crisis eindelijk het hoofd was geboden, kregen de Nederlandse pensioenfondsen in 2010 opnieuw te maken met teleurstellende resultaten. In 2010 zorgden meerdere factoren voor een dalende dekking: de schulden crisis, de dalende rente en de gestegen levensverwachting. Deze oorzaken zetten zware druk op de financiële posities van de Nederlandse pensioenfondsen, ook die van Bpf-Bikudak. Dat leek er zelfs toe te leiden dat een groot aantal pensioenfondsen moest overgaan tot het nemen van kortingsmaatregelen. Eind 2010 herstelde de economie - en de financiële positie van Bpf-Bikudak - zich weer enigszins. Het fonds sloot het jaar dan ook redelijk positief af. Ultimo 2010 was de dekking 98,1 procent. Het fonds bevindt zich met deze dekking echter nog steeds in een situatie van onderdekking. Het gevoel van onzekerheid is voor Bpf-Bikudak aan het einde van 2010 dan ook nog niet voorbij.

Factoren van onzekerheid

Schuldencrisis

Medio 2010 brak de schulden crisis uit in Europa. Overheden in Europa en de Verenigde Staten spendeerden tijdens de financiële crisis veel geld om de financiële sector te redden. Hierdoor liepen landen als Griekenland en Ierland grote staatsschulden op. De schulden crisis zette de financiële markten behoorlijk onder druk. De rendementsverschillen op Europese overheidsobligaties liepen snel op, de euro kwam onder druk en ook op de internationale aandelenmarkten werden in het tweede kwartaal forse koersverliezen geleden. Dat laatste kwam onder meer doordat beleggers hun toevlucht zochten in veiligere overheidsobligaties. De rente daalde hierdoor. Het dalen van de rente had tot gevolg dat de waardering van de pensioenverplichtingen van pensioenfondsen steeg, ook bij Bpf-Bikudak. Het voorzichtige herstel van Bpf-Bikudak in 2009 werd op deze manier tenietgedaan.

Schommelingen in lange rente leiden tot fluctuerende dekking

De dekking van het fonds was van mei tot en met december 2010 onder 100 procent. De lage dekking was vooral het gevolg van een daling in de rente. Een daling van de rente had tot gevolg dat de waardering van de pensioenverplichtingen van Bpf-Bikudak steeg. De pensioenverplichtingen bestaan uit alle pensioenen die het fonds nu én in de toekomst moet uitbetalen. Als de verplichtingen sterker stijgen dan het vermogen heeft dat een nadelig gevolg voor de dekking. Een stijging van de rente in het laatste kwartaal leidde ertoe dat de dekking van Bpf-Bikudak weer geleidelijk steeg.

Gestegen levensverwachting

In de zomer publiceerde het Actuariel Genootschap (AG) de Prognosetafel 2010-2060. Een prognosetafel geeft inzicht in de

mogelijke sterfteontwikkeling over een bepaalde periode. De Prognosetafel 2010-2060 is de tafel die Bpf-Bikudak gebruikt voor het bepalen van de hoogte van zijn pensioenverplichtingen. Het AG constateert dat de levensverwachting van de gemiddelde Nederlander toeneemt.

Aan de ene kant is het feit dat we langer leven een mooie ontwikkeling; aan de andere kant heeft de gestegen levensverwachting tot gevolg dat Nederlanders langer pensioen ontvangen. In 2009 besloot het bestuur daar al rekening mee te houden door de verplichtingen van het fonds te verhogen. In december 2010 besloot het bestuur de nieuwe sterftegrondslag vast te stellen. Bpf-Bikudak heeft hierbij correctiefactoren toegepast op de prognosetafel. De levensverwachting bij de gemiddelde deelnemer van Bpf-Bikudak is namelijk iets anders dan die bij de gemiddelde Nederlander. Dat blijkt uit een vergelijking tussen de deelnemersbestanden van een met Bpf-Bikudak vergelijkbare populatie deelnemers en de nieuwe cijfers over de gemiddelde levensverwachting in Nederland.

De nieuwe sterftegrondslagen zorgden opnieuw voor een verhoging van de pensioenverplichtingen. In tegenstelling tot de ontwikkelingen in de rente, is de verhoging van verplichtingen door de stijging van de levensverwachting onomkeerbaar. Het verhogen van de pensioenverplichtingen leidde tot een verlaging van de dekking met 1,2 procent in 2010. In 2009 was al een voorschot genomen op de gevolgen van de gestegen levensverwachting en daalde de dekking met 4 procentpunt.

Herstelmaatregelen van het fonds

Ongerustheid rond mogelijke korting op pensioenaanspraken

Veel Nederlandse pensioenfondsen stonden er in 2010 slechter voor dan Bpf-Bikudak. In augustus maakte de toenmalige demissionair minister Donner bekend dat veertien kleinere pensioenfondsen rekening moesten houden met kortingsmaatregelen als zij hun reserves voor 1 januari 2011 niet op peil kregen. Voor ongeveer 150.000 gepensioneerden in Nederland zou dat betekenen dat hun pensioen in 2011 omlaag zou gaan. Eind 2010 bleek gelukkig dat het toepassen van kortingsmaatregelen bij Bpf-Bikudak vooralsnog niet aan de orde is, omdat de financiële positie van het fonds beter is dan in het herstelplan beschreven staat. Het fonds blijft aan de toezichthouder DNB rapporteren over de financiële positie van het fonds en de maatregelen die eventueel nodig zijn om de positie te verbeteren.

Geen korting, maar ook geen toeslag

Bpf-Bikudak hoefde niet te overwegen de (opgebouwde) pensioenen te verlagen. Het bestuur was wel genoodzaakt maatregelen te nemen om de financiële situatie van het fonds te verbeteren. Het bestuur besloot daarom per 1 januari 2011 geen toeslag te verlenen. Een tweede

maatregel die genomen werd, was het licht verhogen van de premie voor de pensioenregeling van het UTA-personeel. De premie voor de pensioenregeling van het niet-UTA-personeel bleef gelijk. Deze maatregelen zijn afgesproken in het herstelplan van Bpf-Bikudak.

Stopzetten waardeoverdrachten

Volgens de Pensioenwet mag een pensioenfonds niet meewerken aan waardeoverdracht als de dekkingsgraad van dat fonds lager is dan 100 procent. Vanaf mei was de dekkingsgraad van Bpf-Bikudak onder 100 procent. Alle inkomende en uitgaande waardeoverdrachten werden daarom stopgezet. Dit is een tijdelijke maatregel. Het fonds neemt verzoeken tot waardeoverdracht weer in behandeling als de dekkingsgraad hoger is dan 100 procent. Nieuwe deelnemers en deelnemers die het fonds net hadden verlaten, zijn door het fonds geïnformeerd over de tijdelijke stopzetting van waardeoverdrachten. In maart 2011 zijn de waardeoverdrachten weer hervat; de dekkingsgraad van het fonds was toen weer boven de 100 procent.

Duidelijke communicatie over financiële situatie

De precaire financiële situatie bij de Nederlandse pensioenfonds leidde tot veel media-aandacht. Het fonds heeft zelf de taak gepensioneerden, (gewezen) deelnemers en werkgevers actief te informeren over de financiële situatie. Het bestuur streeft hierbij naar goede en begrijpelijke communicatie. Via de website kunnen belanghebbenden bij het fonds maandelijks de ontwikkeling van de geschatte dekkingsgraad volgen. Belanghebbenden kunnen op de website ook terecht voor aanvullende informatie over de financiële situatie van het fonds. Op 24 februari 2011 werd bijvoorbeeld het artikel *De financiële ontwikkeling van Bpf-Bikudak* geplaatst dat in begrijpelijke taal uitleg geeft over de dekkingsgraad, het vermogen en de verplichtingen van het fonds. Het artikel is als bijlage opgenomen in dit jaarverslag. Op de website staan tevens antwoorden op veelgestelde vragen over de financiële situatie.

Herstel vanaf vierde kwartaal

In augustus bereikte de dekkingsgraad van Bpf-Bikudak een dieptepunt van 88,8 procent. De maand daarop vond de dekkingsgraad zijn weg gelukkig weer omhoog. Pensioenfonds gebruiken de rentetermijnstructuur om op lange termijn de waarde van de pensioenverplichtingen te berekenen. Die verplichtingen zijn van invloed op de dekkingsgraad. Door het aantrekken van de rentetermijnstructuur vanaf september was het voor Bpf-Bikudak niet nodig om meer geld opzij te zetten aan pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad van het fonds bereikte aan het einde van het jaar een stand van 98,1 procent. Dit was een stijging van ruim 9 procentpunten ten opzichte van augustus. De financiële mineur bij Bpf-Bikudak en andere pensioenfonds werd overigens niet veroorzaakt door tegenvallende beleggingsresultaten. De rendementen van het fonds waren over het hele jaar 2010 positief.

Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid

Bpf-Bikudak heeft de ambitie om zijn deelnemers solide pensioenen te bieden. Het beleggingsbeleid is een middel om die ambitie te kunnen realiseren. Bpf-Bikudak voert een solide beleggingsbeleid, waarin de belangen van de deelnemers centraal staan. Op korte én lange termijn. Het is belangrijk dat de beleggingen van het fonds een goed rendement opleveren. Maar het is ook belangrijk dat er niet te veel risico genomen wordt.

Het fonds streeft de volgende doelen na:

- Het jaarlijks verlenen van toeslag. Toeslag verlenen is echter voorwaardelijk. Per 1 januari 2011 is formeel de ambitie losgelaten om de pensioenen mee te laten stijgen met de lonen in de sector.
- Een aanvaardbare en stabiele premie.
- Een zo hoog mogelijk rendement op het belegde vermogen binnen de gestelde randvoorwaarden.
- Er wordt rekening gehouden met een aanvaardbaar risico van onderdekking.

Nieuwe ALM-studie uitgevoerd in 2010

In 2010 liet Bpf-Bikudak een nieuwe ALM-studie uitvoeren. Een ALM-studie stemt de beleggingen en de pensioenverplichtingen van het fonds op elkaar af. Het bestuur maakt op basis van de uitkomsten van de ALM-studie keuzes ten aanzien van zijn beleggingsbeleid en toeslagenbeleid. De uitgevoerde ALM-studie is de basis voor de langetermijnnorm en het beleggingsplan 2011.

Een belangrijke uitkomst van de ALM-studie was dat de renteafdekking op termijn naar een strategisch niveau van 80 procent dient te worden uitgebreid. Door uitbreiding van de renteafdekking neemt het risico binnen de portefeuille van Bpf-Bikudak af. Hierdoor is risico-otename door een groter belang in aandelen acceptabel. In de visie van het bestuur levert dit op langere termijn een hoger rendement op. Het beleggingsplan 2010 was verder gebaseerd op de verwachtingen ten aanzien van economische en financiële ontwikkelingen en de eisen die door DNB worden gesteld aan een fonds dat in herstel is. DNB eist namelijk dat er dan niet te veel risico genomen mag worden in de beleggingsportefeuille.

Beleggingsresultaten in 2010

Bpf-Bikudak boekte over 2010 een positief beleggingsresultaat. De gehele beleggingsportefeuille liet over 2010 een rendement zien van 10,7 procent. Het vermogen van Bpf-Bikudak steeg in het verslagjaar van 187 miljoen euro aan het begin van 2010 naar 224 miljoen euro aan het einde van het jaar.

Het feitelijke rendement van Bpf-Bikudak over 2010 wordt onder andere vergeleken met het rendement van de normportefeuille die het bestuur vooraf heeft vastgesteld. Het werkelijke rendement kan afwijken van de normportefeuille doordat verschillende beleggingscategorieën onder- of overwogen zijn binnen de portefeuille van Bpf-Bikudak. Daarnaast kan er ook binnen de beleggingscategorie worden afgeweken van de vastgestelde benchmark, welke kan leiden tot een extra rendement.

Het rendement exclusief renteafdekking kwam in 2010 uit op 6,3 procent. Ten opzichte van de normportefeuille van de beleggingen is in 2010 een extra rendement van 0,7 procentpunt behaald. In geld uitgedrukt is dit 1,3 miljoen euro. De ontwikkeling van de beleggingsportefeuille is schematisch weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Portefeuilleoverzicht ultimo 2010 naar beleggingscategorie (in miljoenen euro's)					2010	2009
Beleggingscategorie	Bedrag	Percentage van de portefeuille	Nettomutatie	Strategische norm (in procenten)	Bedrag	Percentage van de portefeuille
Vastgoed	21,8	9,8	7,1	12,5	14,7	7,8
Aandelen	36,4	16,3	6,3	12,5	30,1	16,1
Vastrentenden waarden	133,1	59,5	12,7	65,0	120,3	64,3
Derivaten	19,1	8,5	8,6	-	10,5	5,6
Alternatieve beleggingen	11,2	5,0	3,1	10,0	8,1	4,3
Deposito's en kasgeldleningen	2,0	0,9	-1,6	-	3,6	1,9
Totaal beleggingen	223,6	100,0	36,3	100,0	187,3	100,0

Ontwikkeling van de financiële positie van het fonds

Maar wat betekende dat voor de financiële positie van het fonds? Bpf-Bikudak ving het verslagjaar aan met een dekkingsgraad van 101,9 procent. Door de ontwikkelingen in 2010 sloot het fonds het verslagjaar af met een lagere dekkingsgraad van 98,1 procent. Tabel 2 toont de financiële positie van het fonds in cijfers.

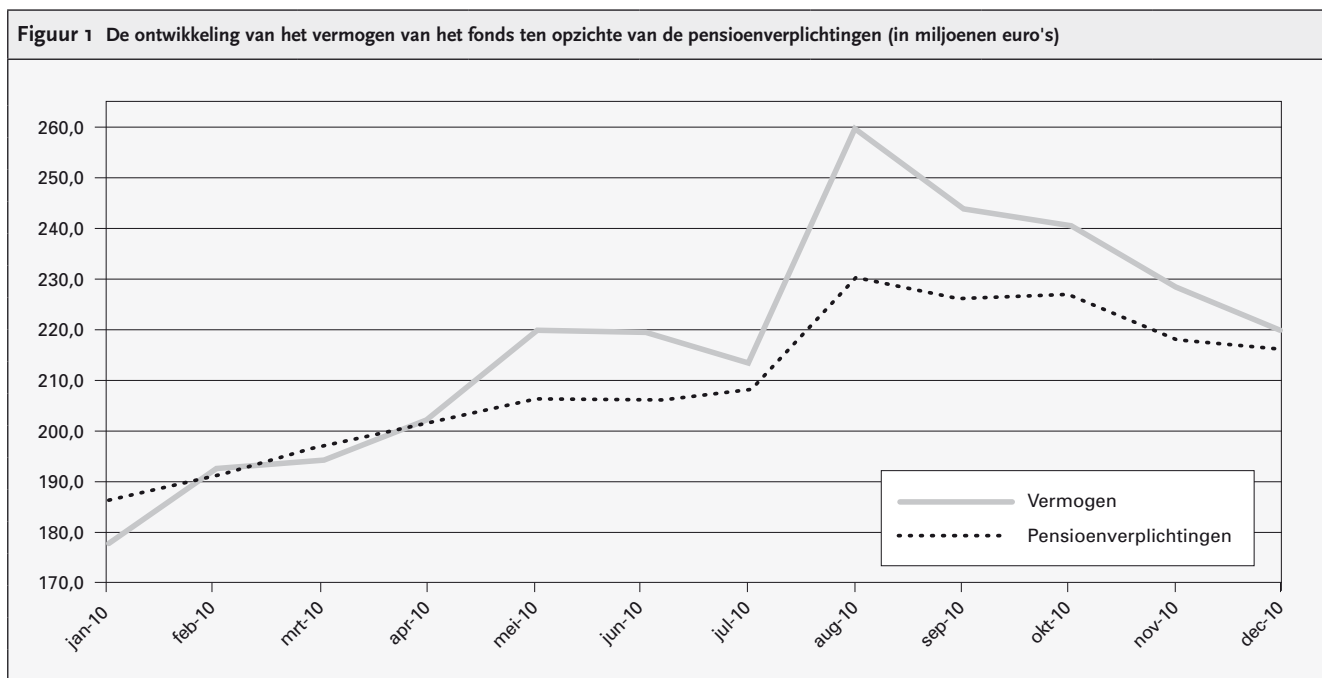
Tabel 2 Financiële positie van het fonds (in duizenden euro's)	2010	2009
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen	220.033	180.451
Voorziening voorgenomen pensioenaanpassing	-	-
Spaarfonds gemoedsbezwaren	75	56
Totaal	220.108	180.507
Beschikbaar vermogen	216.027	183.957
Dekkingsgraad (in procenten)	98,1	101,9

In 2010 is de dekkingsgraad gedaald van 101,9 procent aan het begin van het jaar naar 98,1 procent aan het eind van het jaar. De belangrijkste oorzaak van deze daling was de daling van de rente gedurende het jaar en de verzwaring van de sterftegrondslagen. Beide factoren zorgden voor een stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen. Daar tegenover stonden de positieve beleggingsopbrengsten, waardoor ook de waarde van de beleggingen en daarmee het beschikbaar vermogen is toegenomen in 2010.

De reserve aanvullingsregeling 55- is bestemd voor de financiering van aanspraken uit de voorwaardelijke aanvullingsregelingen die in de toekomst uitgekeerd worden. Deze reserve wordt bij de vaststelling van het beschikbaar vermogen voor de bepaling van de dekkingsgraad buiten beschouwing gelaten. Op deze manier is in het beschikbaar vermogen alleen het deel van de reserves van het fonds meegenomen, dat dient voor het opvangen van algemene risico's zoals beschreven in het standaardmodel voor het vaststellen van het vereist eigen vermogen.

Vereiste eigen vermogen

De dekingsgraad geeft de verhouding weer tussen het vermogen en de pensioenverplichtingen (de technische voorzieningen) van het fonds. Bij een dekingsgraad van 100 procent heeft het fonds evenveel vermogen als pensioenverplichtingen. De dekingsgraad van Bpf-Bikudak was eind 2010 98,1 procent. Dit is lager dan 100 procent en daarom niet hoog genoeg omdat het fonds reserves moet hebben. De hoogte van de reserves wordt voorgeschreven met behulp van het Financieel Toetsingskader (FTK). Het FTK schrijft voor dat de dekingsgraad van een pensioenfonds ten minste gelijk moet zijn aan de vereiste dekingsgraad, zodat er geen sprake is van een reservetekort. Als de dekingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekingsgraad, is er bovendien ook sprake van een dekkingstekort.

In figuur 1 is te zien hoe de pensioenverplichtingen vanaf april 2010 tot en met december 2010 het vermogen van het fonds overtroffen. Gedurende deze periode was de dekingsgraad van het fonds lager dan 100 procent. In de tabel is goed te zien hoe de daling van de rente in augustus een forse stijging van de verplichtingen veroorzaakte. Daarna dalen de verplichtingen weer als gevolg van de stijging van de rente. Door de werking van het rentebeleid daalt ook het vermogen zij het minder snel dan de verplichtingen. Het rentebeleid heeft zijn prijs in geval van een rentestijging.

Solvabiliteitsstoets

De minimaal vereiste dekkingsgraden berekent het fonds met behulp van de FTK-solvabiliteitsstoets. De uitkomsten van de toets zijn weergegeven in tabel 3.

		2010		2009
Totaal technische voorzieningen		220.108		180.507
Beschikbaar vermogen		216.027		183.957
Eigen vermogen*	./.	4.081		3.450
Vereist eigen vermogen		32.592		27.783
Reservetekort	./.	36.673	./.	24.333
Minimaal vereist eigen vermogen		9.612		8.059
Dekkingstekort	./.	13.693	./.	4.609
Dekkingsgraad (in procenten)		98,1%		101,9
Vereiste dekkingsgraad (in procenten)		114,8%		115,4
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in procenten)		104,4%		104,5

* Het beschikbaar vermogen en het eigen vermogen zijn exclusief de reserve voor de aanvullingsregeling 55-.

Eind 2010 is het eigen vermogen minder dan het vereist eigen vermogen en lager dan het minimaal vereist eigen vermogen. Ultimo 2010 is daarmee nog steeds sprake van een reserve- en een dekkingstekort.

Vooruitzichten voor 2011

Het beleggingsbeleid zal vanaf 2011 ten uitvoer worden gebracht door APG Investment Services. In september 2008 is de uitvoeringsorganisatie van het fonds, Cordares, gefuseerd met APG. APG is onder meer de uitvoeringsorganisatie voor ABP.

In 2011 zijn verder de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) aangepast en zijn het beleggingsbeleid en het risicobeleid aangescherpt. In de nieuwe ABTN is onder meer het nieuwe beleid met betrekking tot premie- en toeslagverlening beschreven. Ook heeft het fonds zijn governancemodel versterkt. Met de term 'governance' wordt goed pensioenfondsbestuur uitgedrukt. Meer informatie over de ABTN en het risicobeleid is opgenomen in het hoofdstuk *Risicobeheer en uitbesteding*.

Reeds gedurende langere tijd wordt binnen het fonds gekeken naar mogelijkheden waar schaalvoordelen te behalen zijn en/of samenwerking met andere fondsen mogelijk is. Het bestuur heeft al diverse alternatieven voorbij zien komen en heeft afgelopen jaar concreter gekeken naar deze mogelijkheden. Inmiddels zijn met partijen vrijblijvende gesprekken gevoerd over diverse vormen van samenwerking in de toekomst. In 2011 kan een en ander mogelijk een vervolg krijgen.

Risicobeheer en uitbesteding

Risicobeheer

In het verslagjaar heeft de werkgroep Risicobeheer, in samenwerking met de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder, het risicobeleid verder vorm gegeven. Het integrale beleid is beschreven en er is een begin gemaakt met de rapportagevorm. Met het risicobeleid heeft het bestuur meer inzicht verkregen in de verschillende risico's die het fonds loopt. Daarbij gaat het om:

- beleggings- en marktrisico's;
- uitbestedingsrisico's;
- operationele risico's;
- integriteitsrisico's;
- omgevings- en reputatierisico's;
- juridische risico's.

In zijn risicobeheersingsbeleid heeft het bestuur vastgelegd welke risico's het fonds loopt, welk beleid het fonds op deze risico's voert en welke beheersmaatregelen daarvoor nodig zijn. Daarin is ook een inventarisatie opgenomen van de ingevoerde beheersmaatregelen. Elk jaar wordt getoetst of de beheersmaatregelen ook daadwerkelijk in de praktijk worden toegepast.

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

De risico's die verbonden zijn aan de pensioenregeling worden door het fonds zelf gedragen. Deze risico's zijn geïnventariseerd en opgenomen in de ABTN. Jaarlijks wordt aan de hand van de jaarrekening de solvabiliteitstoets uitgevoerd door de actuaire van het fonds. De solvabiliteitstoets richt zich op de risico's die het fonds loopt met inachtneming van een termijn van één jaar. Hierbij wordt uitgegaan van het standaardmodel van DNB.

Naast deze jaarlijkse analyse is ook een driejaarlijkse continuïteitsanalyse verplicht gesteld. Anders dan de solvabiliteitstoets, is de continuïteitsanalyse gericht op het inzichtelijk maken van risico's over een langere tijdshorizon, namelijk vijftien jaar. De continuïteitsanalyse zet de waardeontwikkeling van de beleggingen en de verplichtingen tegenover elkaar en geeft daarmee inzicht in de (financiële) ontwikkeling van het pensioenfonds en de sturingskracht van de beleidsinstrumenten. Verder geeft de continuïteitsanalyse aan hoe waarschijnlijk het is dat de nagestreefde jaarlijkse toeslagen, in de toekomst ook echt kunnen worden verstrekt.

In de ABTN zijn ook opgenomen:

- de hoofdlijnen van de interne beheersing;
- de opzet van de administratieve organisatie;
- de procedures voor de interne controle.

De ABTN van het fonds is in het verslagjaar niet aangepast, maar wel in de eerste bestuursvergadering van 2011. In de nieuwe nota is onder meer het premie- en toeslagbeleid conform het nieuwe beleid opgenomen. Ook zijn de bestuurlijke commissies aan het organigram toegevoegd en is per bestuurlijke commissie de taakomschrijving toegevoegd. Het beleggingsbeleid is geactualiseerd op basis van het beleggingsplan 2011. Ten slotte zijn de beleidsdocumenten inzake uitbesteding en risicobeleid verwerkt.

Beleggingsrisico's

Zie voor de beleggingsrisico's het hoofdstuk *Beheersing van de risico's* in de jaarrekening.

Niet-financiële risico's

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat samenhangt met ondoelmatige of ondoeltreffende procesinrichting, procesuitvoering of productontwikkeling. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op het administratieve beheer van het fonds. Het administratieve beheer is ondergebracht bij de pensioenuitvoeringsorganisatie Cordares. Hierbij dient het fonds zich te houden aan de eisen die DNB stelt op het gebied van uitbesteding. Om de operationele risico's te beheersen, worden hoge eisen gesteld aan externe en interne controles en aan de dienstverlening van derden.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en kwaliteit van het fonds in gevaar komt door aan derden uitbestede activiteiten. Bpf-Bikudak heeft vrijwel al zijn diensten uitbesteed: de pensioenadministratie, het vermogensbeheer en de advisering op actuariael en juridisch gebied. Het is dus van het grootste belang uitbestedingsrisico's goed te beheersen. Een belangrijk instrument hierbij is een SAS 70-assurance rapport.

SAS 70-assurance rapport

SAS 70 is een certificering van de interne beheersing van de processen in dienstverlenende organisaties. Met een dergelijke verklaring laat een bedrijf zien dat het de interne beheersmaatregelen en -processen onder controle heeft. Een SAS 70-assurance rapport wordt door een onafhankelijke accountant afgegeven.

Een SAS 70-rapport bestaat uit twee onderdelen:

- SAS 70 type I beschrijft de beheersingsmaatregelen en diens toereikendheid op een bepaald moment;
- SAS 70 type II verklaart dat de beheersingsmaatregelen over een bepaalde periode ook daadwerkelijk werken.

Met Cordares is afgesproken dat deze door middel van een SAS 70-assurance rapport laat zien *in control* te zijn. Dat geldt zowel voor de pensioenadministratie als het vermogensbeheer.

Service Level Agreement en dienstencatalogus

Het fonds heeft Service Level Agreements (SLA) vastgesteld met Cordares. In deze afspraken ligt de nadruk vooral op kwalitatieve aspecten. Dat zijn bijvoorbeeld de tijdigheid, juistheid en volledigheid van de uitvoering. Uiteraard zijn ook de kosten van de uitvoering van belang. De afspraken over het pensioenbeheer zijn opgenomen in een fondsspecifieke dienstencatalogus. Ook voor het vermogens-beheer van het fonds is een uitgebreide SLA overeengekomen.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van het fonds negatief wordt beïnvloed door niet-integere, onethische gedragingen van de organisatie of zijn medewerkers. De norm die hierbij gehanteerd wordt, berust op bepalingen in de wet- en regelgeving én de door het fonds zelf opgestelde normen.

Alle bestuurders van het fonds ondertekenen een gedragscode en verklaren daarmee zich aan die gedragscode te houden. Een externe compliance officer ziet toe op de naleving van de gedragscode. Jaarlijks rapporteert de compliance officer hierover. In 2010 heeft hij geen onregelmatigheden waargenomen.

Uitvoeringsorganisatie

De pensioenuitvoeringsorganisatie van het fonds, Cordares, is in 2008 gefuseerd met APG Algemene Pensioen Groep nv (APG), de pensioenuitvoeringsorganisatie voor onder meer ABP. Per 2010 is Cordares Vermogensbeheer onderdeel van APG.

In de loop van het verslagjaar zijn verschillende constructieve onderhandelingsgesprekken gevoerd tussen vertegenwoordigers van het bestuur en de vermogensbeheerder. Het bestuur heeft zich daarbij laten bijstaan door externe deskundigen die de structuur van de fondsen van APG en het vermogensbeheercontract met APG hebben beoordeeld. Bpf-Bikudak heeft in november 2010 het nieuwe vermogensbeheercontract met APG ondertekend. Als gevolg daarvan worden de beleggingen van Bpf-Bikudak in de eerste maanden van 2011 overgeheveld naar de APG-fondsen.

Regelingen

Pensioenregeling voor het Bikudak-personeel

Sinds 2006 is de hoogte van het pensioen afhankelijk van het gemiddeld verdiende loon. Deelnemers aan de pensioenregeling bouwen per jaar 2,25 procent van het middelloon op voor ouderdomspensioen. Die opbouw leidt voor deelnemers met een volledige diensttijd tot een goed pensioen. Daarnaast besluit het bestuur elk jaar of en, zo ja, welke toeslag geldt voor de opgebouwde aanspraken en de pensioenuitkeringen.

In de pensioenregeling wordt ook nabestaandenpensioen opgebouwd. Bij overlijden van de deelnemer bestaat aanspraak op een nabestaandenpensioen van 70 procent van het opgebouwde ouderdomspensioen. Bpf-Bikudak heeft bovendien een garantieregeling voor het nabestaandenpensioen. Als het nabestaandenpensioen lager is dan 15 procent van de pensioengrondslag, vult het fonds het aan met 1,58 procent van de pensioengrondslag voor elk jaar dat de deelnemer nog had kunnen doorwerken tot zijn 65e. Bpf-Bikudak vult het nabestaandenpensioen aan tot maximaal 15 procent van de pensioengrondslag. Bij uitdiensttreding blijft een premievrij recht op nabestaandenpensioen bestaan.

Omdat niet iedereen lang genoeg aan de huidige pensioenregeling zal kunnen deelnemen om de pensioendatum wezenlijk te kunnen vervoegen, gelden per 1 januari 2006 de aanvullingsregelingen. Hier zijn voorwaarden aan verbonden. Deze aanvullingsregelingen maken onderscheid tussen deelnemers die op 1 januari 2005 55 jaar of ouder waren en jongere deelnemers. De aanvullingsregeling voor de deelnemers die op 1 januari 2005 al 55 jaar of ouder waren, wordt uitgevoerd door de Stichting Vrijwillig Vervoegde Uittreding voor het Dakbedekkingsbedrijf. De aanvulling gaat in op de standaardindgangleeftijd van 60 jaar. Als de deelnemer besluit later te stoppen met werken, wordt de niet-uitgekeerde aanvulling gebruikt om de latere aanvulling te verhogen.

Pensioenregeling voor het Bikudak-UTA-personeel

De pensioenregeling voor het Bikudak-UTA-personeel is vergelijkbaar met die van het Bikudak-personeel. Het belangrijkste verschil is de regeling van het nabestaandenpensioen. Deze is namelijk verzekerd op risicobasis. Dat betekent dat er geen recht meer op nabestaandenpensioen bestaat als iemand de bedrijfstak verlaat. Bij overlijden vóór de pensioendatum van een deelnemer bedraagt het nabestaandenpensioen 50 procent van het ouderdomspensioen dat de deelnemer bij ongewijzigde voortzetting van zijn deelnemerschap zou ontvangen. Een ander belangrijk verschil is het ontbreken van de aanvullingsregeling die uittreden vóór de 65-jarige leeftijd mogelijk maakt.

Premie- en toeslagbeleid

Voor de financiering van de pensioenregeling is de werkgever jaarlijks een doorsneepremie verschuldigd. De doorsneepremie is een percentage van de som van de pensioengrondslagen van de deelnemers. Het premiepercentage wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld.

Premiebeleid voor het Bikudak-personeel

De basispremie voor het Bikudak-personeel is 20,0 procent van de premiegrondslag. De maximale premie is 22,5 procent van de pensioengrondslag. Dit is exclusief de premiecomponent voor de aanvullingsregeling 55-. De premie stijgt jaarlijks met maximaal 3 procentpunt en daalt jaarlijks met maximaal 1 procentpunt.

De totale doorsneepremie voor de pensioenregeling Bikudak voor 2010 bedroeg 29,1 procent van de pensioengrondslag. Hiervan had 22,5 procent betrekking op de middelloonregeling en 6,6 procent op de aanvullingsregeling 55-. De premies zijn verschuldigd door de aangesloten ondernemingen. De aangesloten onderneming kan een deel van de premies inhouden op het loon van de deelnemer. In 2010 bedroeg het werknemersdeel van de premie 14,55 procent van de pensioengrondslag.

In december 2010 heeft het bestuur de hoogte van de totale premie voor de pensioenregeling voor het jaar 2011 ongewijzigd vastgesteld op 29,1 procent van de pensioengrondslag. Hiervan is 6,6 procent bestemd voor de aanvullingsregeling 55-. Zowel het werknemersdeel als het werkgeversdeel bedraagt 14,55 procent van de pensioengrondslag.

Premiebeleid Bikudak-UTA

De totale doorsneepremie voor het Bikudak-UTA-personeel bedroeg in 2010 19 procent van de pensioengrondslag. De premies zijn verschuldigd door de aangesloten ondernemingen. De aangesloten onderneming kan een deel van de premies inhouden op het loon van de deelnemer. In 2010 bedroeg het werknemersdeel van de premie 9,5 procent van de pensioengrondslag.

Het bestuur heeft de hoogte van de premie voor de pensioenregeling voor het jaar 2011 met één procentpunt verhoogd naar 20 procent van de pensioengrondslag. Zowel het werknemersdeel als het werkgeversdeel bedraagt 10 procent van de pensioengrondslag.

Totale ontvangen premie

Het premiebeleid voor het Bikudak-UTA-personeel is gekoppeld aan het premiebeleid voor het Bikudak-personeel. Er is immers sprake van één pensioenfonds met één gezamenlijke dekkinggraad. Alle deelnemers dienen dan ook in dezelfde mate bij te dragen aan en te profiteren van het pensioenfonds. De totale premieontvangst over 2010 bedroeg 19,5 miljoen euro.

Kostendeekkende premie

De Pensioenwet schrijft voor dat pensioenfondsen een zogenaamde kostendeekkende premie moeten bepalen. Hier zitten voor Bpf-Bikudak de volgende elementen in:

- de premie die nodig is voor de pensioenopbouw;
- een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen (de buffers);
- een opslag die nodig is om de uitvoeringskosten van het fonds te betalen.

Bij de berekening van de kostendeekkende premie heeft het fonds niet de fluctuerende rentetermijnstructuur als uitgangspunt gekozen. In plaats daarvan gaat het fonds uit van een voortschrijdend gemiddelde van 4 procent. Dit wordt ook wel de gedempte premie genoemd.

De totale gedempte premie over 2010 bedroeg 15,2 miljoen euro. De totale feitelijk ontvangen premie over 2010 was 19,5 miljoen euro. Hiervan had 3,9 miljoen euro betrekking op de aanvullingsregeling 55-. Deze premiecomponent is niet meegenomen in de gedempte kostendeekkende premie.

Beleid ten aanzien van 'geen premieafdracht, wel pensioenaanspraak'

Met invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 kan een pensioenfonds zich niet zonder meer beroepen op het beginsel 'geen premieafdracht, geen pensioenaanspraken'. Het kan voorkomen dat een deelnemer om aanspraken verzoekt, zonder dat hier ten onrechte geen premiebetaling tegenover staat. In bepaalde gevallen moet Bpf-Bikudak een dergelijk verzoek toch inwilligen.

Het bestuur van Bpf-Bikudak heeft in 2008 beleid vastgesteld met betrekking tot 'geen premieafdracht, wel pensioenaanspraken'. Het beleid maakt inzichtelijk in welke gevallen en onder welke voorwaarden een deelnemer in aanmerking komt voor pensioenaanspraken als zijn werkgever geen of te weinig premies heeft afgedragen. In 2010 is het beleid tegen het licht gehouden om te kijken of dit niet in

strijd is met bepalingen in de Pensioenwet. Het bestuur wil namelijk voorkomen dat deelnemers ten onrechte geen pensioenaanspraken krijgen toegekend. Aan de andere kant wil het bestuur voorkomen dat pensioenaanspraken moeten worden toegekend in gevallen van fraude en zogeheten boze opzet. De behandeling van dit onderwerp is in 2011 voortgezet, waarbij contact is geweest met de toezichthouder DNB. De toezichthouder vindt dat het fonds op enkele punten het beleid en de uitvoering moet aanpassen. Het bestuur komt hieraan tegemoet.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid van Bpf-Bikudak is opgenomen in de ABTN. Toeslagverlening is voorwaardelijk. Het bestuur beslist elk jaar of en in welke mate er toeslag wordt verleend. Bij de toeslagverlening wordt geen onderscheid gemaakt tussen actieve deelnemers en inactieve deelnemers. Er wordt bovendien geen onderscheid gemaakt in de toeslagverlening op opgebouwde pensioenaanspraken onder de verschillende pensioenregelingen. De toeslag wordt per 1 januari van enig jaar verleend.

Cao-partijen, werkgevers- en werknemersorganisatie hebben samen een hoge ambitie neergelegd bij het fonds als het gaat om de toeslagverlening. Zij zien graag dat de pensioenen verhoogd worden met de stijgingen van het loon in de sector. Inmiddels is duidelijk geworden dat deze ambitie te hoog is. In 2010 is daarom door cao-partijen en het bestuur besloten om de ambitie voor verhoging van de pensioenen aan te passen: de pensioen stijgen per 1 januari 2011 niet langer mee met de lonen in de sector. De belanghebbenden van het fonds zijn in januari 2011 per brief over dit onderwerp geïnformeerd.

De toeslag wordt gefinancierd uit de beschikbaar gestelde middelen in de Voorziening voorgenomen pensioenaanpassing. De hoogte van de Voorziening voorgenomen pensioenaanpassing is exact toereikend om de toeslag die wordt verleend in het jaar volgend op het jaar waarin deze voorziening is gevormd, te financieren. Er wordt daarmee geen voorziening gevormd voor toekomstige toeslagen.

Het toeslagbeleid is mede bepaald met behulp van de toeslagenmatrix. Het overrendement wordt aangewend voor toeslagverlening; de premie bevat nauwelijks tot geen opslag voor de toekenning van toeslagen. In 2009 is het toeslagbeleid gewijzigd ten aanzien van achterstanden in toeslagverlening. Het gewijzigde beleid schrijft voor dat als er een achterstand in toeslagverlening ontstaat, Bpf-Bikudak de toeslagachterstanden binnen een periode van tien jaar probeert in te halen.

Vanwege de financiële positie heeft het bestuur in december 2010 besloten geen toeslagen te verlenen per 1 januari 2011.

Communicatie

In het verslagjaar heeft Bpf-Bikudak in zijn communicatie-uitingen uiteraard aandacht besteed aan de financiële positie van het fonds en de gevolgen daarvan. Daarnaast heeft het fonds op andere gebieden aandacht besteed aan heldere communicatie namens het fonds.

Communicatieplan

In 2010 heeft het bestuur uitvoering gegeven aan het in 2009 opstelde communicatieplan. In zijn communicatieplan geeft Bpf-Bikudak invulling aan de centrale boodschap van het fonds: 'Weet wat je pensioenrechten zijn'.

Het bestuur heeft hierbij de volgende communicatiedoelstellingen:

- Een deelnemer moet weten wat voor ouderdomspensioen hij of zij krijgt bij pensioneren.
- Een deelnemer moet weten wat zijn of haar partner aan nabestaandenpensioen krijgt bij overlijden.
- Een deelnemer moet weten wat er met zijn of haar pensioen gebeurt bij arbeidsongeschiktheid.

Met zijn communicatieplan voldoet het bestuur aan de richtlijn van de toezichthouder op dit terrein, de Autoriteit Financiële Markten (AFM), om de pensioencommunicatie richting de deelnemers van het pensioenfonds planmatig vorm te geven.

In 2010 en 2011 heeft de AFM een vervolgonderzoek verricht naar de in 2010 en 2009 verzonden UPO's van Bpf-Bikudak. Op basis hiervan heeft de AFM in 2011 geconcludeerd dat het fonds op enkele punten de pensioenwet niet juist uitvoert. Inmiddels heeft het fonds het UPO aangepast; het fonds verweert zich echter tegen de opvatting van de AFM dat het fonds in het UPO onjuist en onduidelijk heeft gecommuniceerd.

Eigen beeldmerk

In 2010 is een eigen beeldmerk voor het fonds ontwikkeld. Het beeldmerk is op de diverse communicatie-uitingen van het fonds geplaatst, waaronder correspondentie en het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Voor correspondentie en het UPO werd voorheen nog briefpapier van de administrateur van het fonds gebruikt.

Website van het fonds

Vanaf september 2009 heeft het fonds een website: www.bikudakpensioen.nl. Op de website vinden (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en werkgevers algemene informatie over de pensioen regelingen van Bpf-Bikudak, informatie over de

financiële situatie van het fonds en andere relevante ontwikkelingen. Via de website zijn ook brochures en reglementen te downloaden. Het verslagjaar heeft laten zien dat het belangrijk is om direct en tijdig te reageren op belangrijke ontwikkelingen. Digitale media lenen zich daar uitstekend voor. Het fonds hecht dan ook veel waarde aan een goede website die betrokkenen bij het fonds snel van duidelijke informatie voorziet.

Met ingang van 2010 wordt aan werkgevers in de sector een flyer verstrekt waarmee speciale aandacht wordt gegeven aan de website en de informatie die de werkgever en werknemers daarop kunnen vinden over de pensioenregeling.

Overzicht van alle opgebouwd pensioen op mijnpensioenoverzicht.nl

Op 6 januari 2011 is Mijnpensioenoverzicht.nl gelanceerd. Mijnpensioenoverzicht.nl is een website waarop werknemers in Nederland een totaaloverzicht krijgen van het pensioen dat zij hebben opgebouwd bij pensioenfondsen en/of pensioenverzekeraars. Ook kan een werknemer zien hoe hoog zijn AOW is. Het overzicht is vooral nuttig voor werknemers die in het verleden van baan zijn veranderd en hun destijds opgebouwde pensioen hebben achtergelaten bij hun oude pensioenfonds of pensioenverzekeraar.

In 2010 is door alle pensioenfondsen en pensioenverzekeraars, inclusief Bpf-Bikudak, aansluiting op de website gerealiseerd. Mijnpensioenoverzicht.nl is een initiatief van de Stichting Pensioenregister. De Stichting Pensioenregister is opgericht door de Nederlandse pensioenfondsen, de pensioenverzekeraars en de Sociale Verzekeringsbank. De Sociale Verzekeringsbank voert de AOW uit.

Overige (externe) ontwikkelingen

Het Nederlandse pensioenstelsel en zijn pensioenfondsen hebben het afgelopen jaar volop in de aandacht gestaan. Vooral over de houdbaarheid (en de betaalbaarheid) van pensioenregelingen is veel gezegd en geschreven. In dit hoofdstuk worden ontwikkelingen beschreven die betrekking hebben op politiek, economisch en juridisch gebied. Deze ontwikkelingen hebben nog niet direct geleid tot fondsbeleid of een bestuursbesluit, maar leiden daar (waarschijnlijk) in de toekomst wel toe.

Pensioenakkoord STAR

De Stichting van de Arbeid (STAR) presenteerde op 4 juni 2010 het 'Pensioenakkoord voorjaar 2010'. Met het Pensioenakkoord zijn werkgevers- en werknemersorganisaties afspraken overeengekomen over de AOW en aanvullende pensioenen. Het Pensioenakkoord is in juni 2010 aangeboden aan toenmalig demissionair premier Balkenende en demissionair minister Donner. De uitwerking van het akkoord zou later volgen; half mei 2011 is het overleg tussen werknemers en werkgevers over deze uitwerking tijdelijk gestopt, omdat de vakcentrale FNV een time-out heeft gevraagd voor intern overleg.

Verhoging AOW-leeftijd

Werkgevers en werknemers zijn het eens dat de AOW-leeftijd omhoog moet. De AOW-leeftijd moet daarbij gekoppeld worden aan de stijging van de levensverwachting. Per 1 januari 2020 zou de AOW-leeftijd naar 66 jaar moeten. Daarna wordt elke vijf jaar gekeken of een verdere verhoging nodig is. Als compenserend element stelt het Pensioenakkoord voor de jaarlijkse indexering van de AOW te verbeteren.

Voorstellen over aanvullende pensioenen

De STAR stelt dat de pensioenpremies niet verder omhoog mogen. Daarom zal een aanpassing van de pensioencontracten nodig zijn. Voor nieuwe pensioenaanspraken geldt dat de ingangsdatum 66 jaar wordt en dat de opbouw ervan afhankelijk wordt van de levensverwachting. Daarnaast pleit de STAR voor transparante pensioencontracten die bestendiger zijn voor schokken op de financiële markten.

Ten aanzien van de bestaande pensioencontracten is nog geen concreet advies geformuleerd. De STAR constateert dat de financiering van de huidige aanspraken soms niet voldoende geregeld is. Hier wil de STAR een evenwichtige oplossing voor zoeken die jongere generaties niet te veel belast.

Aanpassing pensioenregelingen in 2012?

In juni 2011 maakte premier Rutte bekend dat het kabinet, werkgevers en werknemers het eens zijn geworden over het Pensioenakkoord. De belangrijkste afspraken die zijn gemaakt, zijn:

- Een verhoging van de AOW-leeftijd van 65 naar 66 in 2020.
- Een koppeling van de pensioenleeftijd aan de stijgende levensverwachting.
- Een stijging van de AOW-uitkering met 0,6 procent (naast de stijging met de inflatie) vanaf 2013.

Met deze afspraken verwachten de betrokken partijen dat de oudedagsvoorzieningen beter bestand zijn tegen de vergrijzing en schommelingen op de financiële markten.

Het Pensioenakkoord moet nog wel een meerderheid in de Tweede Kamer behalen. Daarnaast waren nog niet alle vakbewegingen overtuigd van het Pensioenakkoord. In de loop van 2011 zal blijken of de afspraken uit het Pensioenakkoord definitief doorgang vinden.

De toepassing van het Pensioenakkoord zal in elk geval niet voor 1 januari 2012 plaatsvinden. Cao-partijen hebben zeker tot dan tijd nodig voor overleg. De pensioenfondsen moeten bovendien daarna nog uitvoering geven aan de communicatie naar deelnemers en gepensioneerden en zorgen voor de aanpassing van administratieve systemen.

Behandeling van pensioenvraagstukken in en door politiek

Op 20 februari 2010 viel het kabinet Balkenende IV. Dat leidde tot vertraging bij de behandeling van een aantal pensioendossiers, zoals de verhoging van de AOW-leeftijd en de behandeling van de rapporten Frijns en Goudswaard. Op 30 september 2010 presenteerde het kabinet Rutte I zijn regeerakkoord. Hierin zijn een aantal pensioeninhoudelijke onderwerpen opgenomen.

In het regeerakkoord zijn onder meer de volgende pensioeninhoudelijke onderwerpen opgenomen:

AOW-leeftijd naar 66 jaar

De AOW-leeftijd gaat vanaf 1 januari 2020 naar 66 jaar. Voor een verdere verhoging van de AOW-leeftijd zal het kabinet een voorstel doen om de AOW-leeftijd te koppelen aan de leeftijdsverwachting. Dit is in lijn met het Pensioenakkoord van de STAR.

Inperking fiscale ruimte voor pensioenopbouw

Per 1 januari 2013 wordt de fiscale ruimte voor pensioenopbouw (het zogeheten 'Witteveenkader') ingeperkt. Vanaf die datum moeten alle pensioenregelingen hierop aangepast zijn. Dat leidt mogelijk tot een verhoging van de pensioenleeftijd. Het kan ook zijn dat alleen het opbouwpercentage van een pensioenregeling verlaagd wordt. Dit kan forse gevolgen hebben voor de pensioenregeling.

Samenvoeging levensloop en spaarloon tot vitaliteitsregeling

De levensloopregeling en het spaarloon zullen integreren tot één nieuwe regeling: de vitaliteitsregeling. De nieuwe regeling moet ondersteuning bieden voor werknemers ten aanzien van zorgtaken, in het volgen van scholing, bij het opzetten van een eigen bedrijf, bij demotie van functie of bij deeltijdpensioenen. De regeling kan niet worden gebruikt voor vervroegde uittrekking. Dat leidt mogelijk tot problemen, omdat veel levensloopregelingen momenteel nog wel bedoeld zijn voor vervroegde uittrekking. Die regelingen moeten aangepast worden.

Goed pensioenfondsbestuur voorwaarde voor toekomstbestendig pensioenstelsel

Het regeerakkoord benadrukt dat voor een robuust en toekomstbestendig pensioenstelsel deskundigheid van bestuur noodzakelijk is. Ook versterking van het interne toezicht en transparantie in beleggingen en pensioenopbouw dragen daar aan bij. Het regeerakkoord bevat echter geen concrete beleidsvoornemens op dit punt.

Beëindiging van bijdrageregeling FVP

De bijdrageregeling van Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP) stopt definitief. Werknemers die op of na 1 januari 2011 WW-gerechtigd worden, komen niet langer in aanmerking voor een bijdrage van FVP. De beëindiging van de bijdrageregeling is het gevolg van de sterke stijging van het aantal WW-uitkeringen, waardoor het vermogen van FVP sneller slonk dan verwacht. FVP heeft bovendien laten weten dat er waarschijnlijk een korting van ongeveer 50 procent wordt toegepast op de bijdragen voor werknemers die in het jaar 2010 instroomden. Als voorzorgsmaatregel tegen een eventueel vermogenstekort schort FVP de betaling van de bijdragen van werknemers die in 2010 werkloos zijn geworden, op tot uiterlijk 1 januari 2014.

In het verlengde van dit besluit heeft het bestuur van Bpf-Bikudak de mogelijkheden laten onderzoeken om de beëindigde instroom in de bijdrageregeling FVP binnen het fonds op te vangen. Gelet op de financiële positie van het fonds bestaat er voor Bpf-Bikudak geen mogelijkheid om te voorzien in voortzetting van de pensioenopbouw.

Besloten is om dit onderwerp voor te leggen aan het bestuur van SF-BIKUDAK. Het bestuur van SF-BIKUDAK heeft besloten om de bijdrageregeling voort te zetten binnen dat fonds.

Advies STAR over verzekering van partnerpensioenen bij stopzetten waardeoverdracht

Op 18 juni 2010 bracht de STAR een advies uit aan toenmalig demissionair minister Donner over de gevolgen van een wisselend dienstverband voor de verzekering van partnerpensioenen. De aanleiding voor het advies waren vragen uit de Tweede Kamer. De Tweede Kamer maakte zich zorgen over de gevolgen van het stopzetten van waardeoverdrachten voor de verzekering van partnerpensioenen bij werknemers wier inkomende waardeoverdracht werd opgeschort. De STAR concludeerde dat er dan vooral problemen ontstaan als de werknemer bij zijn oude werkgever deelnam in een pensioenregeling waar het partnerpensioen op risicobasis was verzekerd.

In haar advies deed de STAR de volgende aanbevelingen:

- De oude en de nieuwe pensioenuitvoerder moeten deelnemers goed informeren over de gevolgen van het wisselen van baan en over de gevolgen van het uitblijven van waardeoverdracht voor de dekking van partnerpensioenen.
- Als er bij een deelnemer achteraf onbedoeld onvoldoende dekking van het partnerpensioen was, biedt de pensioenuitvoerder op basis van coulance alsnog voldoende dekking aan.
- De pensioenuitvoerder voert, als het partnerpensioen op risicobasis was verzekerd, na de beëindiging van de deelname een tijdelijke standaardomruil uit. Daarbij wordt een deel van het ouderdomspensioen omgeruild voor partnerpensioenen. De omruil geldt voor maximaal 24 maanden. De omruil wordt na deze periode teruggedraaid tenzij de deelnemer aangeeft dat hij de omruil wil aanhouden.

Pensioenfondsbestuur

Het bestuur

Het bestuur van Bpf-Bikudak bestaat uit zes leden. Er zijn drie leden van werkgeverszijde en drie van werknemerszijde. Zij zijn benoemd door de Vereniging Dakbedekkingsbranche Nederland (VEBIDAK) of de werknemersorganisaties FNV Bouw en CNV Vakmensen. Voor ieder bestuurslid wordt vanuit de benoemende organisaties een plaatsvervanger aangewezen.

Eind 2010 was de samenstelling van het bestuur als volgt:

Bestuursleden	Functie	Plaatsvervangers	Benoemende organisaties
G.J.M.C. Vogels	Voorzitter	<i>Vacature</i>	VEBIDAK
Th.A. Kersten	Bestuurslid	<i>Vacature</i>	VEBIDAK
S.A. de Ridder	Bestuurslid	C.F. Woortman	VEBIDAK
A. van den Brink	Secretaris	M. Post	CNV Vakmensen
J.G. Crombeen	Bestuurslid	<i>Vacature</i>	FNV Bouw
T.J.M. van Haaster	Bestuurslid	A.A.J. Heijnen	FNV Bouw

In het verslagjaar heeft het bestuur vijf keer voltallig vergaderd naast een groot aantal vergaderingen en bijeenkomsten van commissies en werkgroepen. De hoogte van de onkostenvergoeding voor de bestuursleden bedroeg in 2010 19 duizend euro. De onkostenvergoeding van de bestuursleden is gebaseerd op de SER-regeling. Hierin staat de onkostenvergoeding van de onder het toezicht van de SER staande publiekrechtelijke instellingen van werkgevers en werknemers.

Procedure besluitvorming

Het bestuur vergadert normaal gesproken viermaal per jaar en neemt besluiten in vergaderingen waarin ten minste twee werkgevers- en twee werknemersleden aanwezig zijn. Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen.

Deskundigheid van het bestuur

Het bestuur heeft voor de bevordering en het op peil houden van de gewenste deskundigheid een deskundigheidsplan opgesteld. Het plan ziet niet alleen toe op de deskundigheid van bestuursleden, maar ook op die van de leden van de deelnemersraad, het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie. Naast de bestuursleden zijn ook zij nadrukkelijk betrokken bij het goed functioneren van het fonds. In een tijd waarin de veranderingen in de pensioensector elkaar snel opvolgen en de financiële belangen steeds groter worden,

ligt het voor de hand om ook ten aanzien van deze personen duidelijkheid te verschaffen over de kennis die nodig is om een goede gesprekspartner van het bestuur te kunnen zijn.

Eisen aan deskundigheid

Voor het bestuur wordt in het deskundigheidsplan onderscheid gemaakt tussen de eisen waaraan ieder individueel bestuurslid binnen één jaar na zijn benoeming hoort te voldoen en de deskundigheid waaraan het pensioenfondsbestuur als collectief hoort te voldoen. In 2009 en 2010 heeft een aantal bestuursleden opleidingen gevolgd en seminars en themabijeenkomsten van de pensioenkoepels bijgewoond. In 2010 heeft een nieuwe inventarisatie van de deskundigheid plaatsgevonden. In de loop van 2011 zullen de individuele bestuursleden, op basis van de hiaten in de deskundigheid, beoordelen welke opleiding gevolgd gaat worden om het volgende deskundigheidsniveau te bereiken.

Deskundigheidsgebieden

In het kader van het vier-ogen-principe dient elke beleidsbepalende taak bij minimaal twee bestuursleden (één werkgevers- en één werknemersbestuurslid) in portefeuille te zijn. Het bestuur heeft de zeven door DNB bepaalde deskundigheidsgebieden verdeeld over de individuele bestuursleden. Daardoor zijn per aandachtsgebied twee of meer bestuursleden in staat een afgewogen oordeel te geven over de beleidskeuzes die het fonds maakt en wordt het gewenste hogere deskundigheidsniveau door het bestuur van het fonds als geheel afgedekt. De onderwerpen op de agenda's voor de bestuursvergaderingen zijn ingedeeld naar deskundigheidsgebieden. Zo kunnen de betreffende bestuursleden zich nog beter voorbereiden.

Interne bestuursevaluatie

In het verslagjaar heeft het bestuur een zelfevaluatie gedaan. Hierbij zijn zowel het functioneren van het bestuur als collectief als van de bestuursleden individueel besproken.

Onafhankelijkheid bestuursleden

Het bestuur behartigt de belangen van alle betrokken partijen. De beleidsvrijheid die het bestuur heeft, stelt extra eisen aan (mede)zeggenschap, verantwoording, toezicht, deskundigheid en transparantie in het kader van de besluitvorming van het bestuur en de gevolgen daarvan voor alle belanghebbenden. Daarom is naast de eis van een paritaire samenstelling van het bestuur gekozen voor medezeggenschap van de deelnemers en pensioengerechtigden via de deelnemersraad. Er wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid aan het verantwoordingsorgaan. De visitatiecommissie ziet toe op de organisatie en aansturing van het fonds.

De (neven)functies van de bestuursleden worden in een bijlage van het jaarverslag gepubliceerd.

Gedragscode

Het bestuur kent een gedragscode. Het doel van deze code is het geven van regels en richtlijnen voor bestuursleden en andere door het fonds aan te wijzen of aangewezen betrokkenen. De regels en richtlijnen moeten conflicten tussen de belangen van het fonds en de privébelangen van betrokkenen voorkomen. Ook moeten hiermee conflicten over het gebruik van vertrouwelijke informatie van het fonds voor privédoeleinden worden voorkomen.

In 2009 heeft het bestuur een nieuwe gedragscode vastgesteld. De code is nagenoeg gelijk aan de modelgedragscode 2008 van de pensioenkoepels. Hiermee hebben pensioenfondsbesturen een goed instrument in handen hebben om hun integriteitbeleid vorm te geven.

Een externe onafhankelijke compliance-officer ziet toe op de naleving van de gedragscode.

Bestuurlijke commissies

Om zijn werkzaamheden optimaal te kunnen uitvoeren, heeft het bestuur commissies ingesteld. De commissies hebben onder meer als taak om besluiten die het bestuur moet nemen voor te bereiden. Zij kunnen ook toezien op de uitvoering van door het bestuur genomen besluiten. Het bestuur kan besluiten om externe deskundigen deel te laten uitmaken van een commissie. De volgende commissies staan het bestuur bij:

Beleggingscommissie

Deze commissie bestaat uit:

- Th.A. Kersten, bestuurslid;
- S.A. de Ridder, plaatsvervangend bestuurslid;
- A. van den Brink, bestuurslid en secretaris van het bestuur;
- T.J.M. van Haaster, bestuurslid.

Daarnaast maken de accountmanager vermogensbeheer en de accountmanager pensioenbeheer deel uit van de commissie, alsmede de riskmanager vermogensbeheer. Het bestuur heeft de heer H. Clijssen van Strategeon aangesteld als externe deskundige².

De commissie adviseert het bestuur over het beleggingsbeleid en het vermogensbeheer. De taken van de commissie zijn:

- de commissie stelt jaarlijks het conceptbeleggingsplan vast;
- de commissie stelt het beleggingsbeleid dat voortvloeit uit het vastgestelde beleggingsplan nader vast. Het betreft hier een verdere

² De heer P. Voncken heeft per december 2010 de heer H. Clijssen opgevolgd als extern deskundige.

- detaillering of uitwerking van het vastgestelde beleid;
- de commissie adviseert het bestuur over het beleggingsbeleid dat niet direct voortvloeit uit het beleggingsplan. Het betreft hier nieuwe producten of diensten, de hoogte van tarieven en de inhoud en vormgeving van rapportages. Zo nodig adviseert de commissie over bijstelling van het vastgestelde beleid;
  - ten behoeve van de verantwoordingsstaak van het bestuur ziet de commissie toe op de uitvoering van het beleggingsbeleid en de SLA-overeenkomst, de kostenontwikkeling en de performance van de beleggingen.

Communicatiecommissie

Deze commissie bestaat uit:

- J.G. Crombeen, bestuurslid;
- G.J.M.C. Vogels, bestuurslid en voorzitter van het bestuur.

De accountmanager pensioenbeheer en de communicatieadviseur van de uitvoeringsorganisatie maken deel uit van de communicatiecommissie. Het doel van de commissie is het bestuur van advies te dienen wat betreft het communicatie- en voorlichtingsbeleid. De taken van de commissie zijn:

- De commissie stelt het concept-communicatiebeleidsplan vast.
- De commissie adviseert het bestuur met betrekking tot communicatiebeleid dat voortvloeit uit het communicatiebeleidsplan. Het betreft hier nieuwe producten en/of diensten, maar ook bijstelling van teksten in de communicatieuitingen van het fonds. Indien de omstandigheden dit noodzakelijk maken, kan de commissie ook adviseren over bijstelling van het vastgestelde beleid.

Commissie Uitbesteding

Deze commissie bestaat uit:

- A. van den Brink, bestuurslid en secretaris van het bestuur;
- G.J.M.C. Vogels, bestuurslid en voorzitter van het bestuur.

De commissie adviseert het bestuur over het beleid ten aanzien van de uitbesteding van diensten.

Werkgroep Risicobeheer

Deze werkgroep bestaat uit:

- Th.A. Kersten, bestuurslid;
- T.J.M. van Haaster, bestuurslid.

De accountmanager vermogensbeheer en de accountmanager pen-

sioenbeheer maken deel uit van de werkgroep risicobeheer. De werkgroep adviseert het bestuur over het risicobeleid. De taken van de werkgroep zijn:

- de werkgroep stelt het conceptrisicobeleidsplan vast;
- de werkgroep stelt het beleid dat voortvloeit uit het vastgestelde risicobeleidsplan nader vast. Het betreft hier een verdere detaillering of uitwerking van het vastgestelde beleid;
- De werkgroep adviseert het bestuur over het risicobeleid dat niet direct voortvloeit uit het risicobeleidsplan. Het betreft hier vooral de inhoud en vormgeving van de rapportages. Indien noodzakelijk adviseert de werkgroep over bijstelling van het vastgestelde beleid.

Deelnemersraad

Het fonds heeft een deelnemersraad. In de deelnemersraad zijn de actieve deelnemers en de pensioengerechtigden evenredig vertegenwoordigd. De deelnemersraad adviseert het bestuur over door wet- en regelgeving bepaalde onderwerpen. Dat zijn bijvoorbeeld de hoogte van de premies, de beleggingen en het beleggingsbeleid en de toeslagverlening.

Eind 2010 was de samenstelling van de deelnemersraad als volgt:

Leden	Benoemende organisaties	Functie
F.P.W.M. Eilers	FNV Bouw	Voorzitter
T.A.S. Kemper	FNV Bouw	Lid
G. Kruger	CNV Vakmensen	Lid
<i>Vacature</i>	FNV Bouw/CNV Vakmensen	Lid

De deelnemersraad bestaat nu uit drie leden die de actieve deelnemers vertegenwoordigen. Er is een vacature voor een lid namens de gepensioneerden.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit de leden van de deelnemersraad, een extra vertegenwoordiger namens de gepensioneerden en een werkgeversgeleding. Op deze manier benut men de expertise en kennis van de deelnemersraadsleden. De leden worden benoemd door de representatieve organisaties. Als het verantwoordingsorgaan op volle sterkte is, bestaat het uit drie leden die de actieve deelnemers vertegenwoordigen, twee gepensioneerden en twee leden vanuit de werkgeversgeleding. Elke geleding heeft een gelijk aantal stemmen.

Het verantwoordingsorgaan oordeelt over het handelen van het fonds, het vastgestelde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Dat doet het verantwoordingsorgaan op basis van onder meer het jaarverslag en de jaarrekening. Ook zal het verantwoordingsorgaan gevraagd en ongevraagd adviseren over zaken als de vergoedingsregeling voor bestuursleden, de interne klachtenprocedure en het communicatie- en voorlichtingsbeleid van het fonds.

Eind 2010 was de samenstelling van het verantwoordingsorgaan als volgt:

Leden	Benoemende organisaties	Functie
F.P.W.M. Eilers	FNV Bouw	Voorzitter
R. van Dongen	VEBIDAK	Plaatsvervangend voorzitter
T.A.S. Kemper	FNV Bouw	Lid
G. Kruger	CNV Vakmensen	Lid
H. van der Schuit	VEBIDAK	Lid
<i>Vacature</i>	FNV Bouw/CNV Vakmensen	Lid
<i>Vacature</i>	FNV Bouw/CNV Vakmensen	Lid

Deskundigheid deelnemersraad en verantwoordingsorgaan

Voor een goede invulling van de taken is het van belang de deskundigheid van de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan te bevorderen. In 2010 zijn fondsspecifieke studiebijeenkomsten georganiseerd voor de leden van beide organen. Begin 2011 zal wederom een studiedag worden georganiseerd onder begeleiding van een externe opleider.

Intern toezicht door visitatiecommissie

Het interne toezicht op het fonds wordt verzorgd door de visitatiecommissie. De visitatiecommissie bestaat uit drie onafhankelijke leden die samen het grootste deel van het taakgebied van het interne toezicht bestrijken:

- actuaariaat;
- management/controle/ict;
- bestuur.

De visitatiecommissie beoordeelt de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd en de manier waarop het bestuur omgaat met de risico's op langere termijn. De commissie rapporteert hierover aan het bestuur.

In de eerste maanden van het verslagjaar heeft de visitatiecommissie een visitatie gehouden met 'pensioenbeheer en bestuur & organisatie' als centraal thema. De rapportage van die visitatie is opgenomen in het jaarverslag over 2009. De volgende visitatie, die wordt gehouden in de eerste maanden van 2011, heeft 'risicobeheer & communicatie' als centraal thema.

Eind 2010 was de samenstelling van de visitatiecommissie als volgt:

Leden	Functie	Aandachtsgebied
B.N. Smith	Voorzitter	Management/control/ict
P.J.C. van Eekelen	Lid	Actuarieaat
C. Th. de Wuffel	Lid	Bestuur

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Het fonds heeft een maatschappelijke positie. Het bestuur is zich hiervan bewust en handelt hiernaar. Het bestuur doet dit onder meer door aandacht te besteden aan verantwoord beleggen en verantwoord ondernemen.

Verantwoord beleggen

Het fonds heeft beleid opgesteld in het kader van verantwoord beleggen. In dat beleid staat beschreven hoe het fonds omgaat met zaken als goed ondernemingsbestuur, duurzaam vastgoed en het uitsluiten van beleggingen. De beleggingsbeginselen van het fonds zijn door belanghebbenden te raadplegen via de website van het fonds.

Corporate governance

Corporate governance betekent goed ondernemingsbestuur. Het beleid van Bpf-Bikudak op dit gebied richt zich op het aanspreken van directies over de manier waarop zij hun onderneming besturen. Het fonds oefent via de vermogensbeheerder zijn stemrecht uit op de jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen van de ondernemingen waarin het belegt. Ook kan het fonds via de vermogensbeheerder in een directe dialoog met de onderneming treden.

Onder invloed van maatschappelijke discussies krijgt goed ondernemingsbestuur een steeds socialer en milieuvriendelijker gezicht. Deze trend vormde aanleiding voor een beleid waarin corporate governance wordt gezien als integraal onderdeel van het beleid op het gebied van verantwoord beleggen.

Klachtenregeling van het fonds

Het fonds kent een klachtenregeling. In het verslagjaar werden geen klachten aan de klachtencommissie voorgelegd.

Nevenactiviteiten

Het fonds voert geen nevenactiviteiten uit.

Advisering en ondersteuning

Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuariel, beleggingstechnisch, juridisch en fiscaal gebied.

Het bestuur blijft te allen tijde eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het fonds en houdt dan ook toezicht op zijn adviseurs.

Adviserend actuaris

P.J. Kasse, actuaris AG, verbonden aan Cordares Pensioenen B.V.

Certificerend actuaris

J.E.J. Vink, actuaris AG, verbonden aan Mercer Certificering B.V.

Beleggingsadviseur

Cordares Vermogensbeheer, tevens de uitvoerder
H. Clijssen³, verbonden aan Strategieon Investment Consultancy B.V.

Accountmanagement

F. van Esch, voor het pensioenbeheer
J.H. van Lith, voor het vermogensbeheer

Accountant

P.L.A. Langeveldt RA, verbonden aan KPMG Accountants N.V.

Compliance-officer

Nederlands Compliance Instituut (NCI)

Wijzigingen in verplichtstelling, statuten en reglementen

Verplichtstelling

De verplichtstelling is in het verslagjaar niet gewijzigd. In 2010 is er wel onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om zelfstandigen zonder personeel (zzp) onder de werkingssfeer van de verplichtstellingsbeschikking te laten vallen. Cao-partijen en het bestuur van Bpf-Bikudak hebben zich hierover gebogen. Het onderzoek is nog gaande en krijgt in 2011 mogelijk een vervolg.

Statuten

De statuten zijn in 2010 niet gewijzigd.

Reglementswijzigingen

In het verslagjaar zijn de pensioen- en uitvoeringsreglementen van het fonds op een aantal punten gewijzigd.

In de pensioen- en uitvoeringsreglementen voor het UTA-personeel en het niet-UTA personeel is opgenomen dat het deelnemerschap aan de pensioenregelingen aanvangt zodra de werknemer door de werkgever als deelnemer bij Bpf-Bikudak is aangemeld. De reden hiervoor is dat het fonds wil voorkomen dat pensioenaanspraken moeten worden toegekend aan deelnemers die niet door de werkgever als deelnemer zijn aangemeld en waarvoor geen pensioenpremie wordt afgedragen.

In de beide pensioen- en uitvoeringsreglementen is een procedure opgenomen voor de wijziging van de pensioenovereenkomst door cao-partijen in de branche en de verwerking van die wijziging in de pensioen- en uitvoeringsreglementen van Bpf-Bikudak. Ook de procedure voor de wijziging van de beide pensioen- en uitvoeringsreglementen en de verwerking van die wijziging is in de pensioenovereenkomst opgenomen. De opname van de wijzigingsprocedures zijn verplicht op grond van de Pensioenwet.

³ De heer P. Voncken heeft per december 2010 de heer H. Clijssen opgevolgd als extern deskundige.

Administratiekosten

De administratiekosten van Bpf-Bikudak bedragen conform de staat van baten en lasten 1 miljoen euro. Hieronder volgt een toelichting op deze kosten.

Administratiekosten

De administratiekosten zijn gebaseerd op het getekende contract tussen Cordares Pensioenen bv en het fonds. De kosten over 2010 bedroegen 0,8 miljoen euro. Dit is inclusief beleidskosten. De kosten voor uitvoering van de regeling bedroegen 0,6 miljoen euro. De totale beleidskosten in 2010 bedroegen 0,2 miljoen euro. Dit zijn gemaakte kosten die op regiebasis in de administratieovereenkomst zijn opgenomen en betreffen actuariële en juridische advisering.

Andere kosten

De andere kosten in 2010 bedroegen 0,2 miljoen euro. Hieronder vallen onder andere externe adviseurskosten, bestuurskosten, vacatiegelden, accountantskosten en bijdragen aan DNB. Er is een duidelijke stijging zichtbaar in deze kosten ten opzichte van 2009. De oorzaak hiervan ligt bij de kosten van de ALM-studie, verhoging van de heffingen van DNB en het inhuren van een externe adviseur voor de beleggingscommissie.

Kosten vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer komen deels niet zichtbaar tot uitdrukking, omdat deze kosten onttrokken worden aan de fondswaarde van de fondsen waarin wordt belegd. Deze kosten zijn opgenomen in de indirecte beleggingsopbrengsten.

De totale zichtbare kosten van vermogensbeheer bedragen 0,5 miljoen euro.

Melding als bedoeld in artikel 96 van de Pensioenwet

Op basis van artikel 96 van de Pensioenwet is het fonds verplicht de volgende melding te doen. In het verslagjaar is bij het fonds geen sprake geweest van:

- het opleggen van dwangsommen en boetes door de toezichthouder;
- een aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet van de toezichthouder;
- de instelling van een bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet door de toezichthouder;
- de beëindiging van de situatie, bedoeld in artikel 172 van de Pensioenwet, waarin de bevoegdheidsuitoefening van alle of bepaalde organen van een pensioenfonds is gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

In 2008 is voor het fonds de verplichting ontstaan om zowel een lange- als een kortetermijnherstelplan op te stellen. Het fonds was hiertoe verplicht door zijn reserve- en dekkingstekort in het vierde kwartaal van 2008. De herstelplannen zijn opgesteld in het eerste kwartaal van 2009 en goedgekeurd door de toezichthouder. Beide herstelplannen waren geheel 2010 van kracht en blijven van kracht zolang de situatie van reserve- respectievelijk dekkingstekort voortduurt.

Rapportage van de visitatiecommissie

De visitatiecommissie, die bestaat uit de heren B.N. Smith, P.J.C. van Eekelen en C.T. de Wuffel, heeft in de maand april 2011 de derde jaarlijkse visitatie bij de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven afgerond.

De visitatiecommissie heeft zich een oordeel gevormd over het functioneren van het bestuur en het fonds vanuit de volgende vijf aspecten die de STAR voor het intern toezicht heeft geformuleerd:

- De beleids- en bestuursprocedures.
- De beleids- en bestuursprocessen.
- De checks en balances
- De wijze waarop het fonds wordt aangestuurd
- De wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

Bij het formuleren van het oordeel heeft de commissie zich gebaseerd op de verstrekte informatie en de inhoud van drie interviews, gehouden in de maand maart 2011 met bestuurders van het fonds. De visitatiecommissie heeft haar werkzaamheden in een zeer plezierige en coöperatieve sfeer kunnen verrichten en heeft de openheid in de interviews zeer op prijs gesteld. De commissie is zich bewust van het feit dat haar waarneming een momentopname is, vanuit een specifieke invalshoek genomen is en gebaseerd is op de ontvangen schriftelijke en mondelinge informatie. Binnen dat kader is de commissie zo zorgvuldig mogelijk te werk gegaan.

De commissie is tot het volgende oordeel gekomen. Onze algemene indruk over de wijze waarop het bestuur het fonds bestuurt, is onveranderd positief. Procedureel heeft het fonds de zaken goed op orde. Het bestuur is actief, voelt zich verantwoordelijk en gaat respectvol met elkaar om. Het bestuur stuurt het fonds op adequate wijze aan en laat zich bijstaan door externe professionals.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie gaat het bestuur op verantwoorde wijze om met de risico's van het fonds en is de rapportagestructuur afdoende om de processen goed te kunnen monitoren en tijdig te kunnen ingrijpen bij ongewenste ontwikkelingen. De commissie heeft een aantal aanbevelingen geformuleerd die onder andere governance, deskundigheidsbevordering, aansturing, pensioenadministratie, communicatie en notulering betreffen.

Oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan geeft een algemeen oordeel over het handelen van het bestuur, het gevoerde beleid en het beleid voor de toekomst. Bovendien kan het advies geven over onder meer het beleid ten aanzien van intern toezicht, de klachtenprocedure en het communicatiebeleid. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan is hieronder opgenomen.

De bevoegdheid van het verantwoordingsorgaan is gebaseerd op artikel 33 van de Pensioenwet, artikel 11 van het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet Verplichte Beroepspensioenregeling en de Principes voor goed pensioenfondsbestuur, opgesteld door de STAR op 16 december 2005.

Algemeen

Het verantwoordingsorgaan heeft op basis van artikel 4 van het Reglement Verantwoordingsorgaan onder meer tot taak een algemeen oordeel te geven over:

- het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de visitatiecommissie;
- het door het bestuur gevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar;
- het beleid voor de toekomst;
- de wijze waarop het bestuur invulling geeft aan goed pensioenfondsbestuur als bedoeld in artikel 33 van de Pensioenwet.

Verklaring bij de jaarstukken

Om tot een oordeel te kunnen komen hebben wij onder meer kennis genomen van:

- de jaarstukken 2010;
- het beleggingsplan 2010;
- de geldende ABTN;
- de bevindingen van de visitatiecommissie.

Het verantwoordingsorgaan is in het verslagjaar viermaal bijeengewees; telkenmale samen met de deelnemersraad, waarmee een personele unie bestaat wat betreft de leden namens de werknemers. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan in 2010 een opleidingsdag gevolgd over enkele fondsspecifieke onderwerpen op pensioengebied.

In een gezamenlijke bijeenkomst van het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur een antwoord gegeven op vragen van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van de jaarstukken en desgevraagd een toelichting gegeven.

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat de samenwerking en de informatie-uitwisseling met het bestuur naar tevredenheid functioneert.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat het bestuur ook in het afgelopen kalenderjaar binnen het kader van de pensioenregeling die door Bpf-Bikudak wordt uitgevoerd, op evenwichtige wijze is omgegaan met de belangen van alle belanghebbenden. Het bestuur heeft zijn beleid vormgegeven en uitgevoerd binnen de doelstellingen van het pensioenfonds.

Wij vinden dat het fonds een goed beleggingsresultaat heeft geboekt; niet alleen absoluut maar ook relatief gelet op de outperformance. Wij complimenteren het bestuur daarmee.

Wij hebben voorts geconstateerd dat het bestuur veel aandacht heeft besteed aan de totstandkoming van het nieuwe vermogensbeheercontract met APG.

Wij hebben tot onze tevredenheid geconstateerd dat het bestuur de aanbevelingen van de visitatiecommissie opvolgt. De bevindingen van de accountant en de certificerende actuaris zijn, daar waar nodig, omgezet in verbeterpunten en deze zijn gerealiseerd. Dit proces is op een gestructureerde wijze vorm gegeven.

Wij maken ons zorgen over de betrokkenheid van de belanghebbenden bij het fonds. Dat is kenbaar gemaakt aan het bestuur. In dit kader is het positief dat het bestuur het communicatiebeleid van het fonds verder heeft geoperationaliseerd. Het verantwoordingsorgaan vindt dat de communicatie verder verbeterd moet worden en wil hierin een rol spelen.

Het verantwoordingsorgaan maakt zich zorgen over de daling van het aantal deelnemers en de gevolgen die dat heeft voor het draagvlak van het fonds. Het bestuur onderkent deze zorgen en onderzoekt om deze reden wat de mogelijkheden zijn om de samenwerking met andere fondsen aan te gaan. Het bestuur heeft ons op de hoogte gesteld van de gesprekken die het voert met andere fondsen in dit kader. Op deze manier worden wij door het bestuur betrokken bij het proces met betrekking tot de eventuele fusie van het fonds. Wij bevelen het bestuur aan hiermee door te gaan.

Wij hebben geconstateerd dat het bestuur de toeslagambitie heeft bijgesteld. Bij de totstandkoming van deze bijstelling zijn wij door het bestuur betrokken. Binnen de gegeven omstandigheden was hiervoor geen alternatief. Het verantwoordingsorgaan gaat ervan uit dat het bestuur in de toekomst, wat betreft de uitvoering van het premie- en toeslagbeleid, op evenwichtige wijze de belangen van

alle belanghebbenden blijft afwegen. Het verantwoordingsorgaan vraagt speciaal aandacht voor het inhalen van de niet verleende toeslagen.

Tot slot hebben wij geconstateerd dat het fonds in 2010 binnen de marges van het herstelplan is gebleven ondanks de gevolgen van het langer leven en de daling van de marktrente.

Amsterdam, 16 juni 2011

Het verantwoordingsorgaan van Bpf-Bikudak

Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft op 16 juni 2011 kennisgenomen van het oordeel en de adviezen van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van het jaarverslag en het gevoerde bestuursbeleid in 2010.

Het bestuur vindt daarin geen aanleiding tot opmerkingen.

Het bestuur waardeert de betrokkenheid en inzet van de leden van het verantwoordingsorgaan en heeft met instemming kennisgenomen van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan.

De adviezen worden door het bestuur onderschreven en ter hand genomen, voor zover dat niet al het geval is.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor zijn inzet om tot een gefundeerd oordeel te komen over het gevoerde beleid en zal het verantwoordingsorgaan op de hoogte stellen van beleidsontwikkelingen bij het fonds.

Amsterdam, 16 juni 2011

Bestuur Bpf-Bikudak

**Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de
Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven**

Jaarrekening 2010

Balans per 31 december 2010

(Bedragen in duizenden euro's)

Activa	2010	2009
Beleggingen voor risico pensioenfondsen (1)	223.607	187.353
Vorderingen en overlopende activa (2)	3.172	2.952
Liquide middelen (3)	762	148
Totaal activa	227.541	190.453

Passiva	2010	2009
Stichtingskapitaal en reserves (4)	5.401	8.702
Technische voorzieningen (5)	220.108	180.507
Overige schulden en overlopende passiva (6)	2.032	1.244
Totaal passiva	227.541	190.453

Staat van baten en lasten over 2010

(Bedragen in duizenden euro's)

Baten	2010	2009
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers) (7)	19.541	20.233
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds (8)	20.220	14.668
Saldo overdracht van rechten (9)	169	73
Overige baten (10)	41	47
Totaal baten	39.971	35.021

Lasten	2010	2009
Pensioenuitkeringen (11)	2.410	2.160
Pensioenuitvoeringskosten (12)	989	896
Mutatie technische voorzieningen (13)	39.601	6.626
Overige lasten (14)	272	82
Totaal lasten	43.272	9.764
Saldo van baten en lasten	./. 3.301	25.257

Kasstroomoverzicht over 2010

(Bedragen in duizenden euro's)

	2010	2009
Kasstroom uit pensioenuitvoeringsactiviteiten		
Ontvangen premies	19.676	19.957
Ontvangen waardeoverdrachten	276	134
Betaalde pensioenuitkeringen	./.	2.074
Betaalde afkopen	./.	83
Betaalde waardeoverdrachten	./.	61
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	./.	1.058
Ontvangen overige	41	47
Betaalde overige	./.	334
	<hr/>	
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	16.172	16.528
	<hr/>	
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	5.650	5.327
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	./.	3.382
Aankoop beleggingen	./.	25.377
Betaalde kosten van vermogensbeheer	./.	40
Betaalde overige	./.	146
	<hr/>	
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	./.	16.562
	<hr/>	
Mutatie liquide middelen	614	./.
	<hr/>	
Stand per 1 januari	148	182
Mutatie liquide middelen	614	./.
	<hr/>	
Stand per 31 december	762	148
	<hr/>	

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Toelichting op de jaarrekening 2010

Algemeen

Bij de samenstelling van de jaarrekening zijn de volgende grondslagen in acht genomen:

Voor zover hierna niet anders is vermeld, wordt gewaardeerd op nominale waarde in duizenden euro's; monetaire balansposten in vreemde valuta worden omgerekend tegen de valutakoers op de balansdatum. Niet-monetaire balansposten in vreemde valuta, die zijn gewaardeerd op actuele waarde, worden omgerekend tegen de valutakoers die geldt op het moment van waardering van de post. Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling dan wel de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de staat van baten en lasten. De jaarrekening heeft betrekking op het verslagjaar 2010.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Schattingswijzigingen

Het bestuur heeft besloten vanaf boekjaar 2010 voor de bepaling van de Voorziening pensioenverplichtingen een nieuwe prognosetafel te gebruiken, de AG Prognosetafel 2010-2060. Op de tafel worden leeftijdsafhankelijke correctiefactoren toegepast. Voor nadere toelichting op de correctiefactoren verwijzen wij naar pagina 38 van de jaarrekening.

De wijziging in overlevingsgrondslagen resulteert voor boekjaar 2010 in een schattingswijziging. Het negatieve effect van deze schattingswijziging op het resultaat bedraagt 2,7 miljoen euro.

Waardering van activa en passiva

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het

pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Aandelen, vastrentende waarden, beleggingen in indirect vastgoed en overige beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Zowel ongerealiseerde als gerealiseerde waardeverschillen worden

rechtstreeks in de staat van baten en lasten verantwoord. Derivaten worden ook gewaardeerd op actuele waarde. Het fonds maakt voor het afdekken van valutarisico's gebruik van valutatermijncontracten. Voor het afdekken van renterisico's maakt het fonds gebruik van renteswapcontracten.

Het fonds maakt voor het afdekken van valutarisico's gebruik van valutatermijncontracten. De valutatermijncontracten worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Deze wordt bepaald door de waarde van de vreemde valuta tegen de termijntkoersen op het afsluitmoment af te zetten tegen de waarde van de vreemde valuta tegen de termijntkoersen op de balansdatum. Het verschil tussen deze twee waarden is de marktwaarde van de valutatermijncontracten. De termijntkoers op de balansdatum wordt berekend op basis van de 16:00 (GMT) WM Fixing ultimo boekjaar.

De gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten op valutatermijncontracten worden verantwoord onder de indirecte beleggingsopbrengsten.

De actuele waarde van de renteswapcontracten is de resultante van de contante waarde van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt op basis van de geldende swapcurve. Derivaten met een negatieve waarde ultimo boekjaar worden opgenomen onder de 'Overige schulden en overlopende passiva'.

Vorderingen en overlopende activa

Op de vorderingen is voor zover noodzakelijk een voorziening voor mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht.

Stichtingskapitaal en reserves

De post bestaat uit het stichtingskapitaal, de 'Reserve pensioenen' en de 'Reserve aanvullingsregeling 55'.

Reserve pensioenen is bedoeld om algemene risico's te financieren. Dat betreft de risico's zoals die zijn beschreven in het standaardmodel voor het vaststellen van het vereist eigen vermogen. Deze reserve vormt het beschikbaar eigen vermogen dat wordt meegenomen bij het vaststellen van de dekkingsgraad.

De reserve aanvullingsregeling 55- is bestemd voor de financiering van aanspraken uit de voorwaardelijke aanvullingsregelingen die in de toekomst uitgekeerd worden. Deze reserve ontwikkelt zich door de toevoeging van de premie-inkomsten ten behoeve van de aanvullingsregeling 55- en de vrijval van de solvabiliteitsbuffers over de lopende aanvullingsuitkeringen. Daarnaast neemt de reserve jaarlijks toe met de toe te rekenen beleggingsopbrengsten.

Onttrekking vindt plaats in geval van het (onvoorwaardelijk) toekennen van de aanspraak uit hoofde van de aanvullingsregeling 55- (inclusief de benodigde solvabiliteitsbuffers).

Technische voorzieningen

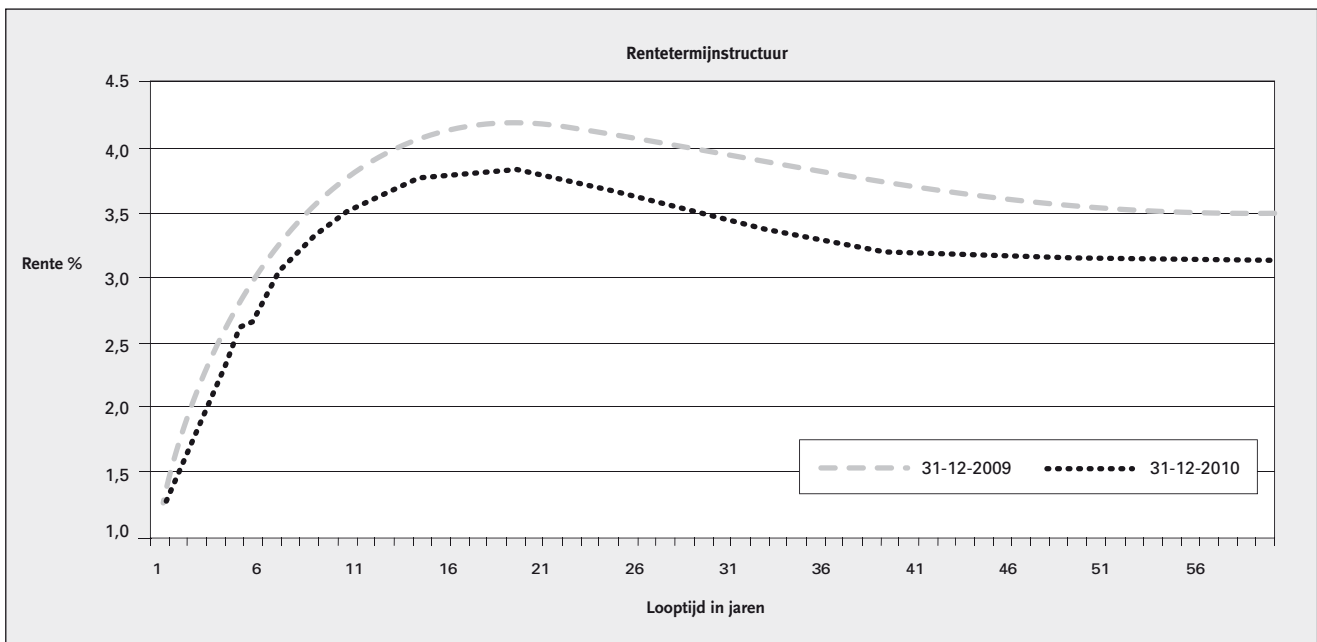
De post 'Technische voorzieningen' bestaat uit de onderdelen: voorziening pensioenverplichtingen, voorziening voorgenomen pensioenaanpassing en spaarfonds gemoedsbezwaarden.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening is het bedrag dat nodig is om dekking te bieden voor door verzekerden verworven pensioenrechten en de in de toekomst door arbeidsongeschikten te verwerven rechten. De voorziening is door de actuaris vastgesteld met gebruikmaking van de volgende actuariële grondslagen en onderstellingen:

Rekenrente

De gehanteerde rekenrente is de rentetermijnstructuur ultimo 2010.

Overlevingstafels

De overlevingskansen worden vastgesteld op basis van de AG Prognosetafel 2010-2060, met toepassing van de volgende leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op de sterftekansen:

Leeftijdscategorie	Hoofdverzekerde		Medeverzekerde	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Jonger dan 50 jaar	0,55	0,55	0,55	0,55
50 t/m 59 jaar	0,8	0,8	0,8	0,8
60 t/m 69 jaar	0,9	0,9	0,9	0,9
Ouder dan 69 jaar	1,0	1,0	1,0	1,0

Gehuwdheidsfrequenties

Bij de berekening van de voorziening voor het medeverzekerd nabestaandenpensioen wordt rekening gehouden met gehuwdheidsfrequenties.

De gehuwdheidsfrequentie van een x-jarige man wordt gesteld op:

0 voor $x < 18$

$0,01 + 0,07(x-18)$ voor $18 \leq x < 25$

$0,50 + 0,04(x-25)$ voor $25 \leq x < 35$

0,90 voor $35 \leq x \leq 64$

0,90 voor $x = 65$ voor pensioenaanspraken opgebouwd vóór 1 januari 2006

1,00 voor $x = 65$ voor pensioenaanspraken opgebouwd vanaf 1 januari 2006, voor pensioenaanspraken verkregen na uitruil van ouderdomspensioenaanspraken opgebouwd vanaf 1 januari 2000 tot 1 januari 2006 en voor pensioenaanspraken opgebouwd vanaf 1 juli 1997 in de pensioenregeling voor het UTA-personeel.

De gehuwdheidsfrequentie van een y-jarige vrouw wordt gesteld op:

0 voor $y < 18$

$0,05 + 0,10(y-18)$ voor $18 \leq y < 25$

$0,75 + 0,02(y-25)$ voor $25 \leq y < 30$

0,85 voor $30 \leq y < 50$

$0,85 - 0,01(y-50)$ voor $50 \leq y \leq 64$

0,70 voor $y = 65$ voor pensioenaanspraken opgebouwd vóór 1 januari 2006

1,00 voor $y = 65$ voor pensioenaanspraken opgebouwd vanaf 1 januari 2006, voor pensioenaanspraken verkregen na uitruil van ouderdomspensioenaanspraken opgebouwd vanaf 1 januari 2000 tot 1 januari 2006 en voor pensioenaanspraken opgebouwd vanaf 1 juli 1997 in de pensioenregeling voor het UTA-personeel.

Vanaf leeftijd 65 neemt de frequentie af met de sterftekans van een medeverzekerde. Onder gehuwde wordt tevens partner verstaan in de zin van een geregistreerd partner en een ongehuwd samenwonende met notariële akte.

Leeftijdsverschil

Voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor het nabestaandenpensioen wordt de man verondersteld 3 jaar ouder te zijn dan de vrouw.

Wezenpensioen

Ter dekking van het meeverzekerde wezenpensioen hanteert het fonds een opslag van 1,5 procent op de voorziening voor het niet-ingegane ouderdomspensioen.

Excassokosten

Ter dekking van de kosten die aan de uitbetaling van de pensioenen verbonden zijn hanteert het fonds een opslag van 3 procent op de voorziening pensioenverplichtingen.

Arbeidsongeschiktheid

Voor de dekking van de lasten van premievrije voorzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid is 2,5 procent van de brutopremie beschikbaar voor de regeling Bikudak en Bikudak-UTA. In verband met toekomstige arbeidsongeschiktheid van zieke deelnemers hanteert het fonds een voorziening ter grootte van twee jaarrisicopremies.

De premievrijgestelde, toekomstige pensioenopbouw van arbeidsongeschikten wordt meegenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. Hierbij wordt geen rekening gehouden met revalidatiekansen.

Voorziening voorgenomen pensioenaanpassingen

De voorziening voorgenomen pensioenaanpassing betreft de voorziening voor de toeslagverlening per 1 januari volgend op het eind van het boekjaar voor de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden van de pensioenregelingen Bikudak en Bikudak-UTA. Per 1 januari 2011 is er geen toeslag verleend. De voorziening voorgenomen pensioenaanpassing is derhalve nihil.

Spaarfonds gemoedsbezwaarden

Via dit spaarfonds worden de spaargelden van gemoedsbezwaarden beheerd. Aan het spaarfonds gemoedsbezwaarden wordt een rentevergoeding verstrekt. De rentebijdrage bedraagt 4 procent plus de in enig jaar verleende toeslag.

Resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten die verbonden zijn aan de activiteiten van het fonds, worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Het in de staat van baten en lasten opgenomen bedrag betreft:

- Voor premiejaar 2010 de tot ultimo februari 2011 aan werkgevers en werknemers in rekening gebrachte premie.
- Voor premiejaren vóór 2010 de van 1 maart 2009 tot ultimo februari 2010 aan werkgevers en werknemers in rekening gebrachte premie.
- Voor premies gefactureerd voor 1 januari 2009 de in rekening gebrachte en ontvangen premies waarvoor in het verslagjaar rechten zijn bijgeschreven.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Het resultaat uit beleggingen bestaat uit 'directe beleggingsopbrengsten' en 'indirecte beleggingsopbrengsten'. Onder de directe beleggingsopbrengsten worden de interest van de beleggingen en de gerealiseerde resultaten uit hoofde van renteswaps verantwoord. De indirecte beleggingsopbrengsten betreffen zowel de ongerealiseerde als de gerealiseerde waardeverschillen. De kosten van vermogensbeheer zijn op de beleggingsopbrengsten in mindering gebracht.

Toelichting op de balans per 31 december 2010

(Bedragen in duizenden euro's)

Activa

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

De specificatie van de beleggingen is als volgt:

	2010	2009
Vastgoed	21.845	14.708
Aandelen	36.412	31.217
Vastrentende waarden	135.046	122.758
Derivaten	19.123	10.528
Overige beleggingen	11.181	8.142
	223.607	187.353

Verloopoverzicht beleggingen

Herrubricering

In 2010 zijn de beleggingen in microkredietportefeuilles geherrubriceerd. Dit betreft de overgang van de beleggingscategorie aandelen naar de beleggingscategorie vastrentende waarden. Een nadere beschouwing van de aard van dit product heeft, ter verhoging van het inzicht, tot deze herrubricering geleid. Op basis van nieuwe inzichten is besloten het in microkredieten belegd vermogen via een herrubricering toe te wijzen aan de vastrentende waarden.

Het verloop is als volgt te specificeren:

	Boekwaarde begin van het jaar	Herrubricering	Aankopen en verstrekkingen	Verkopen en aflossingen	Waarde- verschillen	Boekwaarde eind van het jaar
Vastgoed	14.708	-	4.455	-	2.682	21.845
Aandelen	31.217	./.	4.619	./.	5.785	36.412
Vastrentende waarden	122.758	1.159	9.800	./.	2.929	135.046
Derivaten	10.528	-	-	-	8.595	19.123
Overige beleggingen	8.142	-	1.900	-	1.139	11.181
Totaal beleggingen	187.353	-	20.774	./.	21.130	223.607

Enkele valutatermijncontracten in Amerikaanse dollars, Britse ponden en Japanse yen kenden ultimo 2010 een negatieve waarde van 702. Tevens is er sprake van een negatieve waarde op een per ultimo 2010 lopend interest rate

swap contract van 878. Deze waarde van deze posten is daarom opgenomen onder de post 'Derivaten' in de rubriek 'Overige schulden en overlopende passiva'.

Ter mitigering van het kredietrisico op de derivaten zijn er staatsobligaties als onderpand ontvangen met een waarde van 18,5 miljoen euro.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2010 (in duizenden euro's):

Type contract	Expiratiedatum	Contractomvang	Saldowaarde	
Valutatermijncontracten	Jan t/m mrt 2011	35.277	./.	637
- dollars (USD)	Jan t/m mrt 2011	25.246	./.	540
- ponden (GBP)	Jan t/m mrt 2011	8.100	./.	32
- yens (JPY)	Jan t/m mrt 2011	1.881	./.	65
Renteswaps	2056 - 2060	59.601		18.180
Totaal derivaten				17.543

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals derivaten, zijn gewaardeerd door middel van waarderingmodellen en waarderingstechnieken, inclusief een verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	(Direct afgeleide marktnoteringen)	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
Per 31 december 2010			
Vastgoed	21.301	544	21.845
Aandelen	36.412	-	36.412
Vastrentende waarden	133.602	1.444	135.046
Derivaten	-	19.123	19.123
Overige beleggingen	-	11.181	11.181
	191.315	32.292	223.607

2. Vorderingen en overlopende activa

	2010	2009
Te vorderen premies bij werkgevers	1.690	1.855
Te vorderen opbrengst beleggingen	992	688
Overlopende activa	490	409
	<hr/>	<hr/>
	3.172	2.952
	<hr/>	<hr/>

Op de te vorderen premies bij werkgevers is een voorziening voor mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht ter grootte van 588 (2009: 363).

3. Liquide middelen

	2010	2009
Liquide middelen	762	148
	<hr/>	<hr/>
	762	148
	<hr/>	<hr/>

De liquide middelen ultimo verslagjaar 2010 zijn eigendom van de stichting en zijn dagelijks opvraagbaar. Liquide middelen betreffen de saldi van de bankrekeningen van het fonds.

Passiva

4. Stichtingskapitaal en reserves

		2010		2009
Stand per 1 januari		8.702	./.	16.555
Toevoeging/onttrekking saldo van baten en lasten	./.	3.301		25.257
Stand per 31 december		5.401		8.702

Specificatie mutatie Stichtingskapitaal en reserves

	Stand per 1 januari 2010		Resultaatverdeling		Stand per 31 december 2010
Reserve pensioenen	3.450	./.	7.531	./.	4.081
Reserve aanvullingsregeling 55-	5.252		4.230		9.482
	8.702	./.	3.301		5.401

Voor een beschrijving van de reserves wordt verwezen naar de Toelichting op de jaarrekening onder Stichtingskapitaal en reserves.

Solvabiliteit

	2010	2009
Vereist eigen vermogen	32.592	27.783
Minimaal vereist eigen vermogen	9.612	8.059
Dekkingsgraad	98,1%	101,9%
Vereiste dekkingsgraad	114,8%	115,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,4%	104,5%

Het beschikbaar vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad bestaat uit de beleggingen van het fonds, vermeerderd met de liquide middelen en het saldo van vorderingen en schulden en verminderd met de reserve voor de aanvullingsregeling 55-.

Ultimo 2010 verkeert het fonds in een situatie van onderdekking. Er wordt niet voldaan aan de vereisten ten aanzien van het minimaal vereist eigen vermogen. Bij de berekening van het vereist eigen

vermogen is uitgegaan van het standaard model van DNB en de feitelijke beleggingsmix ultimo 2010. Op grond van het herstelplan zou de dekkingsgraad ultimo 2010 97,8 procent bedragen. De feitelijke dekkingsgraad ultimo 2010 is hoger. Dit betekent dat het pensioenfonds thans voorloopt op het herstelpad. In 2010 is de dekkingsgraad gedaald van 101,9 procent primo 2010 naar 98,1 procent ultimo 2010. De belangrijkste oorzaak van deze daling was de daling van de rente gedurende het jaar en de verzwaring van de sterftegrondslagen. Beide factoren zorgden voor een stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen en daarmee een daling van de dekkingsgraad. Daar tegenover stonden de positieve beleggingsopbrengsten, waardoor ook de waarde van de beleggingen is toegenomen in 2010.

5. Technische voorzieningen

	2010	2009
Voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	220.033	180.451
Spaarfonds gemoedsbezwaarden	75	56
	220.108	180.507

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Voor de berekening van deze voorziening is uitgegaan van de nominale, onvoorwaardelijke pensioenrechten en pensioenaanspraken. Voor de gehanteerde grondslagen wordt verwezen naar de grondslagen voor waardering van activa en passiva.

Het verloop van de voorziening is als volgt:

	2010	2009
Stand per 1 januari	180.451	173.854
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds uit hoofde van:		
- pensioenopbouw	12.142	13.649
- indexering en overige toeslagen	-	-
- rentetoevoeging	2.366	4.496
- onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	./. 2.410	./. 2.208
- wijziging marktrente	24.760	./. 16.166
- overdracht van rechten	177	44
- wijziging sterfte grondslagen	2.668	-
- overige	./. 121	6.782
Stand per 31 december	220.033	180.451

De overige mutaties in het boekjaar 2009 worden voornamelijk verklaard door de opslag op de voorziening pensioenverplichting in verband met de toename van de overlevingskansen (6.909).

Spaarfonds gemoedsbezwaarden

Voor de gehanteerde grondslagen wordt verwezen naar de grondslagen voor waardering van activa en passiva.

Het verloop van het spaarfonds gemoedsbezwaarden is als volgt:

	2010	2009
Stand per 1 januari	56	26
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds uit hoofde van:		
- pensioenopbouw	17	26
- indexering en overige toeslagen	-	-
- rentetoevoeging	2	4
- onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-	-
- wijziging marktrente	-	-
- overdracht van rechten	-	-
- overige	-	-
Stand per 31 december	75	56

De verdeling over categorieën deelnemers is:

	2010		2009	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Actieven	4.450	105.924	4.647	86.914
Gepensioneerden	1.327	32.943	1.270	29.316
Slapers	15.859	81.241	15.580	64.277
	21.636	220.108	21.497	180.507

6. Overige schulden en overlopende passiva

	2010	2009
Derivaten	1.580	800
Crediteuren	170	149
Belastingen en premies volksverzekeringen	47	41
Te verwerken premies	225	255
Te betalen uitkeringen	10	1
	2.032	1.244

De post 'Derivaten' is als volgt te verdelen:

	2010	2009
Valutatermijncontracten	702	800
Interest rate swaps	878	-
	1.580	800

Als gevolg van de negatieve waarde van de valutatermijncontracten ultimo 2010 in Amerikaanse dollars, Britse ponden en Japanse yen alsmede de negatieve waarde op een lopende interest rate swap contract is deze post opgenomen onder de 'overige schulden en overlopende passiva'.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Uitbesteding administratie

Met ingang van 1 januari 2009 heeft Bpf-Bikudak de uitvoering van de administratie, de communicatie en de secretariële werkzaamheden uitbesteed aan Cordares Pensioenen. Er is een overeenkomst aangegaan voor drie jaar.

Gedurende 2010 is het beheer van het vermogen van Bpf-Bikudak uitbesteed aan Cordares Vermogensbeheer. Voor 2011 is een nieuwe vermogensbeheerovereenkomst getekend met APG Investment Services ("APG"). Primo 2011 zal APG het vermogensbeheer en bijbehorende werkzaamheden uitvoeren voor Bpf-Bikudak. Opzegging van de overeenkomst met APG is mogelijk vanaf 2012 en daarna tegen de eerste dag van iedere maand met inachtneming van een opzegtermijn van 6 maanden.

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2010

(Bedragen in duizenden euro's)

Baten

7. Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

	2010	2009
Totale feitelijke premie	19.541	20.233
Totale gedempte premie	15.168	14.037
Totale kostendekkende premie	15.782	17.198

De gedempte premie is gebaseerd op een gemiddelde rente van 4 procent. Van de totale feitelijke premie is 3.924 toegevoegd aan de reserve aanvullingsregeling 55-. In de vaststelling van de gedempte- en kostendekkende premie, wordt de aanvullingsregeling 55- niet meegenomen.

8. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen

	2010	2009
Directe beleggingsopbrengsten	2.235	3.249
Indirecte beleggingsopbrengsten	18.034	11.459
Brutobeleggingsopbrengsten	20.269	14.708
Af: kosten vermogensbeheer	49	40
Nettobeleggingsopbrengsten	20.220	14.668

De kosten van vermogensbeheer komen deels niet separaat tot uitdrukking, omdat deze kosten onttrokken worden aan de fonds-waarde van de fondsen waarin wordt belegd. Deze kosten zijn opge-nomen in de indirecte beleggingsopbrengsten. De totale zichtbare kosten van vermogensbeheer bedragen 532 (2009: 414).

Netto beleggingsopbrengsten per beleggingscategorie

			2010	2009
	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Totaal	Totaal
Vastgoed	477	2.683	3.160	3.768
Aandelen	30	5.785	5.815	6.803
Vastrentende waarden	./.	2	2.929	11.465
Derivaten	1.657	5.499	7.156	./.
Overige beleggingen	24	1.138	1.162	863
	2.186	18.034	20.220	14.668

9. Saldo overdracht van rechten

			2010	2009
Overgedragen pensioenverplichtingen	./.	107	./.	61
Overgenomen pensioenverplichtingen		276		134
		169		73

10. Overige baten

			2010	2009
Harmonisatie premies		-		5
Vrijgegeven sancties en ontvangen rente		24		15
Bijdrage spaarfonds gemoedsbezwaarden		17		27
		41		47

Lasten

11. Pensioenuitkeringen

	2010	2009
Ouderdomspensioen	1.548	1.373
Weduwe-, weduwnaars- en partnerpensioen	718	665
Wezenpensioen	45	39
Afkoop	99	83
	<u>2.410</u>	<u>2.160</u>

12. Pensioenuitvoeringskosten

	2010	2009
Administratiekosten Cordares Pensioenen	760	758
Andere kosten:		
- adviseurskosten	111	46
- accountantskosten	27	30
- bestuurskosten	43	42
- overige kosten	48	20
	<u>989</u>	<u>896</u>

De accountantskosten zijn als volgt verdeeld:

	2010	2009
Onderzoek jaarrekening	21	30
Andere controleopdrachten	6	-
Adviesdiensten op fiscaal gebied	-	-
Andere niet-controleopdrachten	-	-
	<u>27</u>	<u>30</u>

Onkostenvergoeding bestuursleden

In het verslagjaar heeft het bestuur vijf keer vergaderd. De hoogte van de onkostenvergoeding voor de bestuursleden bedroeg in 2010: 19 duizend euro (2009: 17 duizend euro). De onkostenvergoeding van de bestuursleden is gebaseerd op de SER-regeling. Hierin staat de onkostenvergoeding van de onder het toezicht van de SER staande publiekrechtelijke instellingen van werkgevers en werknemers.

13. Mutatie technische voorzieningen

Voor het verloop en de mutatie van de technische voorziening verwijzen wij u naar punt '5. Technische voorzieningen'.

14. Overige lasten

	2010	2009
Betaalde rente	-	-
Overige lasten	47	3
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	225	79
	<hr/>	<hr/>
	272	82
	<hr/>	<hr/>

Beheersing van de risico's

Het lopen van risico's hoort bij de uitvoering van een pensioenregeling. Daarbij worden niet alle risico's als negatief beschouwd. Zo vormen bepaalde beleggingsrisico's bronnen van rendement.

In het verslagjaar heeft de werkgroep Risicobeheer, in samenwerking met de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerder, het risicobeleid verder vorm gegeven. Het integrale beleid is beschreven en er is een begin gemaakt met de rapportagevorm. Met het risicobeleid heeft het bestuur meer inzicht verkregen in de verschillende risico's die het fonds loopt.

In zijn risicobeheersingsbeleid heeft het bestuur vastgelegd welke risico's het fonds loopt, welk beleid het fonds op deze risico's voert en welke beheersmaatregelen daarvoor nodig zijn. Daarin is ook een inventarisatie opgenomen van de ingevoerde beheersmaatregelen. Elk jaar wordt getoetst of de beheersmaatregelen ook daadwerkelijk in de praktijk worden toegepast.

Hierna worden de vastgelegde risicocategorieën afzonderlijk besproken en wordt over de werking van de geïmplementeerde beheersmaatregelen gerapporteerd.

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Bij de berekening van de benodigde solvabiliteit, het vereist eigen vermogen, past het fonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de feitelijke beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld (in procenten):

		2010		2009
Dekkingsgraad per 1 januari		101,9		90,0
Premie		0,8		1,3
Uitkering		0,0	./.	0,1
Toeslag		0,0		0,0
Wijzigingen in de rentetermijnstructuur	./.	12,3		9,2
Rendement		9,5		5,4
Overige oorzaken	./.	1,8	./.	3,9
Dekkingsgraad per 31 december		98,1		101,9

In 2010 worden de overige oorzaken voornamelijk verklaard door de wijziging van de sterftegrondslagen.

Het FTK schrijft een jaarlijkse solvabiliteitsstoets voor. Met behulp van deze toets wordt vastgesteld of het fonds over voldoende middelen bezit, zodat het fonds met een zekerheidsmaat van 97,5 procent niet binnen één jaar in een situatie van onderdekking terecht zal komen. Het eigen vermogen van het fonds dient daartoe ten minste gelijk te zijn aan het vereist eigen vermogen. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen hanteert het fonds het standaardmodel van DNB.

In het standaardmodel worden de volgende risicofactoren onderkend:

- S_1 : de solvabiliteitsreserve voor het renterisico (het effect van de meest ongunstige wijziging van de rentetermijnstructuur);
- S_2 : de solvabiliteitsreserve voor het marktrisico op zakelijke waarden (het effect van een daling van de zakelijke waarden aan de hand van een daling van de waarde van aandelen in ontwikkelde markten en indirect vastgoed met 25 procent, aandelen in *emerging markets* met 35 procent, private equity met 30 procent en direct vastgoed met 15 procent);
- S_3 : de solvabiliteitsreserve voor het valutarisico (het effect van een daling van alle valutakoersen ten opzichte van de euro met 20 procent);
- S_4 : solvabiliteitsreserve voor het risico op commodities (het effect van een daling van de waarde van commodities met 30 procent);
- S_5 : solvabiliteitsreserve voor het kredietrisico (het effect van een toename van de actuele *credit spread* met 40 procent);
- S_6 : solvabiliteitsreserve voor het verzekeringstechnisch risico (door middel van een verzekeringsrisico-opslag wordt het verzekeringstechnisch risico afgedekt).

Daarnaast zijn er nog een drietal risicofactoren, te weten liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico. Deze risico's worden verondersteld nihil te zijn.

De afzonderlijke reserves worden in de volgende formule gecombineerd:

$$\text{Totaal} = \sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 * 0,5 * S_1 * S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + S_6^2)}$$

Er is voldoende eigen vermogen indien dit groter is dan het vereist eigen vermogen. Indien het eigen vermogen kleiner is dan het vereist eigen vermogen is er sprake van een reservetekort. Wanneer het eigen vermogen onder het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen uitkomt, wordt dit als dekkingstekort aangemerkt.

Op basis van de feitelijke beleggingsmix ultimo 2010 is het vereist eigen vermogen als volgt vastgesteld (in duizenden euro's):

Categorie	Buffer in euro's	Buffer als percentage van de dekkingsgraad
S_1 Renterisico	15.604	7,1%
S_2 Zakelijkewaardenrisico	19.773	9,0%
S_3 Valutarisico	3.911	1,8%
S_4 Commodityrisico	2.672	1,2%
S_5 Kredietrisico	5.569	2,5%
S_6 Verzekeringstechnisch risico	8.112	3,7%
Vereist eigen vermogen	32.592	14,8%

Matchingrisico

Het matchingrisico vloeit voort uit de verschillen die bestaan tussen de verplichtingen en de beleggingen van het fonds. Dit betreft onder andere verschillen in inflatie- en rentegevoeligheid en het valutarisico van de beleggingen.

Beleid

Het fonds wil rente-, inflatie- en valutarisico's afdekken. Hierbij wordt uitgegaan van maximale uitkomsten voor het premie- en pensioenresultaat en een zo laag mogelijke kans op onderdekking van de nominale verplichtingen.

Beheersmaatregelen

De matchingrisico's worden periodiek geanalyseerd door middel van een ALM-studie. ALM betekent Asset Liability Management. Een ALM-studie stemt de beleggingen en de pensioenverplichtingen op elkaar af. Het bestuur kan aan de hand van de ALM-studie keuzes maken ten aanzien van het beleggingsbeleid. Dit wordt strategische asset allocatie genoemd. Naast de strategische asset allocatie wordt met een ALM studie integraal het beleid vastgesteld ten aanzien van het renterisico, inflatierisico en valutarisico. Het rentebeleid, inflatiebeleid en valutabeleid worden voornamelijk in overlays vormgegeven. Overlays zijn strategieën die over de portefeuille worden gelegd, zonder de onderliggende beleggingen te veranderen. De overlay wordt gebruikt of kan worden gebruikt om het valutarisico, renterisico, inflatierisico en aandelenrisico gedeeltelijk of geheel af te dekken. Vaak worden hiervoor valutatermijncontracten, rente- of

inflatieswaps en andere derivaten (zoals opties, futures en forwards) gebruikt.

Er vindt voortdurend monitoring plaats van de risicostructuur van het fonds. Hiervoor wordt een intern risicomodel gebruikt. Dit risico-model maakt de risicostructuur inzichtelijk, en daarmee de gevoeligheden naar marktfactoren van de beleggingsportefeuille ten opzichte van de verplichtingen. Hierdoor kan de beleggingsportefeuille beter beheerd worden.

Door middel van een continuïteitsanalyse wordt periodiek getoetst of het premiebeleid (in combinatie met het toeslagen- en beleggingsbeleid) voldoet aan de eisen van de toezichhouder. De continuïteitsanalyse verschaft inzicht in de financiële risico's op langere termijn en wordt gebruikt om het premie- en toeslagenbeleid te toetsen.

Liquiditeitsrisico

De beleggingsportefeuille van Bpf-Bikudak bevat liquide beleggingen in de vorm van staatsobligaties en aandelen. De beleggingsportefeuille bestaat echter ook uit minder liquide beleggingen. Tijdens de financiële crisis werd duidelijk dat het liquiditeitsrisico bij deze beleggingen een belangrijke rol speelt. Het liquiditeitsrisico houdt in dat bezittingen of beleggingen van het fonds niet gemakkelijk en slechts tegen hoge kosten geliquideerd kunnen worden.

Beleid

Het bestuur is zich hiervan bewust en heeft het risico opgenomen in zijn risicobeleid. Het bestuur heeft zijn vermogensbeheerder daarbij gevraagd om de afstemming tussen de liquiditeitsbehoefte van het fonds en zijn beleggingen nader te analyseren.

Beheersmaatregelen

Ten beheersing van het liquiditeitsrisico wordt de beschikbaarheid van voldoende liquiditeiten gewaarborgd door een substantieel deel van de portefeuille te beleggen in staatsobligaties en aandelen. Daarnaast dient de vermogensbeheerder rekening te houden met de verplichtingen die voortvloeien uit derivatenposities door valuta-afdekking (valutatermijntransacties) en rente-afdekking (renteswaps).

Marktrisico

De waarde van de beleggingen fluctueert met macro-economische ontwikkelingen en de markt. Dit wordt het marktrisico genoemd.

Beleid

Bij de strategische asset allocatie streeft het fonds naar een goede afweging tussen risico en rendement. Er wordt gezorgd voor een evenwichtige verdeling van het vermogen over aandelen, vastrentende waarden, vastgoed en alternatieve beleggingen. Daarnaast wordt er ook gezorgd voor een evenwichtige verdeling binnen een beleggingscategorie. Ten aanzien van de beleggingen betekent dit dat een evenwichtige verdeling over regio's wordt gerealiseerd. Binnen de vastrentende waarden heeft dit met name betrekking op het aanbrengen van spreiding over regio's, kredietwaardigheid en instrumenttypen,

Beheersmaatregelen

Er zijn bandbreedtes voor beleggingscategorieën, regio's en valuta's om risico's te spreiden. Bpf-Bikudak heeft een goed gediversifieerde portefeuille; het fonds heeft geen beleggingen in of met individuele partijen groter dan 2 procent van de desbetreffende beleggingscategorie. Er zijn tevens begrenzings gesteld ten aanzien van de instrumenten waarin belegd wordt en de maximale posities die ingenomen worden. De normatieve regioverdeling van de aandelenportefeuille voor 2010 is vermeld in de hiernavolgende tabel.

Ook is een procedure vastgesteld bij optreden van plotselinge ingrijpende marktverstoringen.

Regio	Percentage
Europa	38,5
Verenigde Staten	36,5
Japan	6,5
Pacific (exclusief Japan)	3,5
Opkomende markten	15,0
Totaal	100,0

Daarnaast worden de aandelen ook over verschillende sectoren verspreid. De sectorverdeling van de aandelenportefeuille ultimo 2010 is in de onderstaande tabel te zien.

Sector	Percentage
Consumptiegoederen	19,9
Financiële instellingen	21,4
Energie	13,2
Farmacie	7,6
Industrie en transport	10,0
ICT	9,8
Telecom	4,6
Basisindustrie	7,2
Overig	6,3
Totaal	100,0

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten (in duizenden euro's):

	Voor	Valuta-derivaten	Nettopositie (na)
EUR	152.136	35.879	188.015
GBP	8.229 ./.	8.132	97
JPY	2.029 ./.	1.946	83
USD	26.476 ./.	25.801	675
Overig	14.773	-	14.773
	203.643		203.643

Het fonds hanteert als beleid ter afdekking van het valutarisico in de Amerikaanse dollar, het Britse Pond en de Japanse Yen, dat wordt gelopen in de Europa, V.S. en Japan aandelenportefeuilles, de commodity portefeuille, het high yield fonds en de vastgoedportefeuilles, een volledige afdekking van de uitstaande posities.

Renterisico

Een belangrijk risico waaraan het pensioenfonds is blootgesteld is het renterisico uit hoofde van de verplichtingen. Bpf-Bikudak heeft beleid geformuleerd ter beheersing van dit risico in een overlay. Met behulp van een portefeuille van renteswaps wordt beoogd op lange termijn 80 procent van het renterisico van de netto-verplichtingen (verplichtingen minus vastrentende waarden) af te dekken. Door een

deel van het renterisico af te dekken wordt de dekkingsgraad minder gevoelig voor veranderingen in de rentetermijnstructuur.

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	Balanswaarde (in 1.000 euro's)			Ultimo 2010
Duration vastrentende waarden (voor Derivaten)	A	135.046	X	5,18
Duration vastrentende waarden (na derivaten)	B	154.153	Y	23,15
Duration (nominale) pensioenverplichtingen	C	220.108	Z	23,23
Belegd vermogen	D	223.607		
Duration gap				-6,91

De duration gap $(B*Y-C*Z)/D$ is het verschil tussen de duration van de portefeuille met vastrentende waarden inclusief rentederivaten en de duration van de verplichtingen van het fonds, gewogen op de balansdatum.

De samenstelling van de vastrentende waarden ultimo boekjaar naar looptijd in duizenden euro's en in percentage:

Resterende looptijd	2010		2009	
	Waarde	Percentage	Waarde	Percentage
< 5 jaar (0 t/m 5 jaar)	67.604	50,1	58.844	49,4
> 5 jaar en < 10 jaar (6 t/m 10 jaar)	47.107	34,9	40.144	33,7
> 10 jaar en < 20 jaar (11 t/m 20 jaar)	13.306	9,9	12.381	10,4
> 20 jaar (21 t/m oneindig jaar)	7.029	5,2	7.789	6,5
	135.046	100,0	119.158	100,0

Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico dat een debiteur niet aan haar rente- en aflossingsverplichtingen kan voldoen.

Beleid

Het fonds spreidt de beleggingen in schuldpapier en verstrekte kredieten over verschillende tegenpartijen om het kredietrisico zoveel mogelijk te beperken.

Beheersmaatregelen

Binnen de portefeuille van vastrentende waarden wordt bijna uitsluitend belegd in de *investment grade* categorie. Dit is de categorie van vastrentende waarden met een hoge kredietwaardigheid. In de categorie *non-investment grade* wordt beperkt geïnvesteerd.

In de onderstaande tabel is te zien hoe de portefeuille met vastrentende waarden ultimo 2010 is opgebouwd. De classificaties AAA tot en met BBB behoren tot de *investment grade* categorie.

	Bedrag	Percentage
Staat	63.011	46,7
Bedrijfsleven	72.035	53,3
Totaal	135.046	100,0
AAA	57.933	42,8
AA	32.881	24,3
A	19.786	14,7
BBB	13.174	9,8
Lager dan BBB	9.828	7,3
Geen rating	1.444	1,1
Totaal vastrentende waarden	135.046	100,0

Om het risico ten aanzien van de tegenpartij te beheersen, wordt gebruik gemaakt van *collateral management*. *Collateral management* is het verzorgen van het beheer van zekerheden die als onderpand dienen voor verstrekte kredieten. Voor uitstaande exposure van derivaten ontvangt Bpf-Bikudak zekerheden (voornamelijk staatsobligaties). Hiermee blijft de schade beperkt als een tegenpartij niet aan haar verplichtingen kan voldoen.

Verzekeringstechnisch risico

Dit is het risico dat (toekomstige) uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden uit premie- of beleggingsinkomsten door onjuiste of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van de pensioenaanspraken.

Beleid

Bpf-Bikudak stelt de technische voorzieningen, de pensioenpremies en de benodigde reserves vast op basis van prudente grondslagen. Bij de vaststelling van de grondslagen worden voorzienbare trends en voorschriften uit de Pensioenwet meegenomen.

Beheersmaatregelen

Elk jaar worden de gebruikte grondslagen met betrekking tot de technische voorzieningen, de reserves en de premies getoetst aan de werkelijke ontwikkelingen. De toetsing wordt uitgevoerd door een certificerend actuaaris.

Omgevingsrisico

Dit is het risico van externe veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Beleid

Bpf-Bikudak heeft een grote verantwoordelijkheid tegenover de deelnemers aan de pensioenregeling. Zij moeten kunnen vertrouwen op een inkomen tijdens ouderdom, bij arbeidsongeschiktheid en aan hun partners bij overlijden. Dit is de basis van de pensioenregeling en verplicht het fonds tot een transparant en constant toezicht om de belangen van de deelnemers te borgen. Tevens vraagt dit een hoog niveau van deskundigheid van het bestuur.

Beheersmaatregelen

Bpf-Bikudak volgt nadrukkelijk de maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland en omliggende landen en stelt indien nodig zijn beleid hierop bij. In 2010 stonden tijdens elke bestuursvergadering actuele ontwikkelingen op het gebied van pensioenen en vermogensbeheer op de agenda.

Het bestuur heeft een operationeel deskundigheidsplan. De bestaande deskundigheid van de bestuursleden is extern getoetst; mede op basis daarvan is een verdeling gemaakt naar de door de toezichthouder onderscheiden deskundigheidsgebieden. Elk gebied behoort tot de portefeuille van tenminste twee bestuursleden. Aan de hand van het deskundigheidsplan werk het bestuur ernaar toe dat de bestuursleden op termijn op het gewenste deskundigheidsniveau

dienen te beschikken. Het bestuur heeft zijn eigen functioneren in 2010 geëvalueerd.

In het verslagjaar zijn de eerder geconstateerde verbeteringen in de voorbereidingen voor de bestuursvergaderingen gehandhaafd en daar waar nodig, verder verbeterd. Beleggingsbeleid en vermogensbeheer hebben de nodige aandacht gekregen. Dit komt onder andere tot uiting door het functioneren van een beleggingscommissie. In het verslagjaar is een externe, onafhankelijke beleggingsadviseur aangehouden. Het communicatiebeleid, dat in 2009 is geactualiseerd, is verder geoperationaliseerd in 2010 via de communicatiecommissie. De commissie heeft in 2010 aan het bestuur verslag uitgebracht over haar gedane werkzaamheden. Een aantal onderdelen van het communicatieplan lopen door in 2011.

Bpf-Bikudak beschikt onder meer over een visitatiecommissie en verantwoordingsorgaan om transparantie en toezicht te borgen. De visitatiecommissie van Bpf-Bikudak bestaat uit drie externe, onafhankelijke en deskundige leden. De samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie en de reactie daarop van het bestuur zijn afzonderlijk in dit jaarverslag opgenomen. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit dezelfde vertegenwoordigers die in de deelnemersraad zitting hebben, aangevuld met vertegenwoordigers van werkgevers. In 2010 heeft het verantwoordingsorgaan haar oordeel over het handelen van het bestuur gegeven. Dit oordeel en de reactie daarop van het bestuur zijn afzonderlijk in dit jaarverslag opgenomen.

De deelnemersraad, waarin vertegenwoordigers van deelnemers en gepensioneerden zitting hebben, heeft in 2010 gefunctioneerd. Aan deze raad vraagt het bestuur advies over belangrijke beleidsaangelegenheden.

Voor de tariefstelling van 2010 voor de werkzaamheden van de pensioenadministrateur heeft een toets aan de CEM-benchmark plaatsgevonden. Deze benchmark is gebaseerd op de tariefstelling en kwaliteit van dienstverlening van vergelijkbare partijen.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat samenhangt met ondoelmattige of ondoeltreffende procesinrichting, procesuitvoering of productontwikkeling.

Beleid

Bpf-Bikudak zorgt ervoor dat zijn processen aantoonbaar in control zijn. Nieuwe regelingen en wijzigingen op bestaande regelingen voldoen bovendien aan de wet- en regelgeving en worden getoetst op uitvoerbaarheid.

Beheersmaatregelen

Voor de beheersing van de procesinrichting en de procesvoering heeft het fonds met zijn opdrachtnemers, Cordares Vermogensbeheer en Cordares Pensioenen, afgesproken dat deze via een SAS 70-Assurance rapport aantonen *in control* te zijn.

SAS 70 is een certificering van de interne beheersing van de processen in dienstverlenende organisaties. Het bestaat uit twee onderdelen:

- SAS 70 type I beschrijft de beheersingsmaatregelen op een bepaald moment
- SAS 70 type II verklaart dat de beheersingsmaatregelen over een periode van zes maanden ook daadwerkelijk werken

Een externe accountant certificeert de SAS 70-rapporten. Over 2010 heeft Cordares Pensioenen B.V. een SAS 70 type II-assurance rapport verkregen voor de uitvoering van de pensioenadministratie. Wat betreft het vermogensbeheer is in verband met de integratie van Cordares Vermogensbeheer en APG geen SAS 70-Assurance rapport verkregen. De processen bij vermogensbeheer zijn wel gecontinueerd volgens de SAS 70-normen, maar heeft hierop geen accountantscontrole plaatsgevonden. Contractueel is vastgelegd dat vanaf 2011 de Vermogensbeheerder zorg zal dragen voor een SAS 70 Type II certificering.

Uitbestedingsrisico

Dit is het risico dat de continuïteit, integriteit en kwaliteit van het fonds in gevaar komt door aan derden uitbestede activiteiten. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om IT-diensten, operationele processen of ondersteunende diensten.

Beleid

Bpf-Bikudak besteedt op basis van een risicoanalyse zijn werkzaamheden uit aan professionele partijen. Deze partijen moeten hun continuïteit, integriteit en kwaliteit kunnen aantonen.

Beheersmaatregelen

Met betrekking tot de continuïteit van de opdrachtnemers heeft het bestuur in 2008 een driejarige overeenkomst gesloten met de uitvoerder van de pensioenadministratie. Wat betreft het vermogensbeheer werd ook in 2010 naar aanleiding van de fusie tussen Cordares en APG onderhandeld over een nieuwe overeenkomst. Eind 2010 werd de overeenkomst gesloten.

De selectie van de opdrachtnemers en opstellen van de overeenkomsten is door de Commissie Uitbesteding voorbereid en door het bestuur bekrachtigd. Het bestuur is van mening dat APG als vermogensbeheerder meer kennis, know how en resources heeft dan Cordares Vermogensbeheer.

Op de beleggingsportefeuille is vóór en na transitie een risicoanalyse uitgevoerd, waaruit is gebleken dat de beleggingsportefeuille in termen van risico vergelijkbaar is gebleven.

De opdrachtnemers van het fonds rapporteren elk jaar over de door hun behaalde bedrijfsresultaten. Daarnaast beschikken ze over een integriteitsbeleid, waarin de maatregelen zijn opgenomen om de integriteit van de medewerkers die zijn betrokken bij de uitvoering van het vermogensbeheer en het pensioenbeheer te waarborgen. Zo hanteren beide uitvoerders interne gedragscodes voor het personeel en hebben alle medewerkers van Cordares Vermogensbeheer een insidersregeling ondertekend. Controle op naleving daarvan is (gedeeltelijk) extern belegd. Bij de uitvoerders zijn geen vermoedens van het witwassen van gelden of financiering van terrorisme bekend. Screening van deelnemers en pensioengerechtigden, die vanuit de wet wordt voorgeschreven, vindt bij Cordares Vermogensbeheer op reguliere wijze plaats. Bij Cordares Pensioenbeheer heeft dit eind 2010 plaatsgevonden.

Over de afgesproken kwaliteit van de werkzaamheden rapporteren de opdrachtnemers elk kwartaal middels de SLA-rapportage. Daarin wordt ook over de aantallen klachten gerapporteerd. Daarnaast geven de opdrachtnemers een verklaring af waarin zij aangeven in welke mate zij *in control* zijn over de werkzaamheden die het fonds aan hen heeft uitbesteed.

De compliance officers van de opdrachtnemers verstrekken over 2010 een rapportage over integriteit en compliance gerelateerde zaken.

IT-risico

Het IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende ondersteund of beveiligd worden op het gebied van automatisering.

Beleid

Bpf-Bikudak wil beschikken over adequate IT-ondersteuning. IT-ondersteuning waarmee de continuïteit van de bedrijfsprocessen en de beveiliging van de (pensioen)gegevens wordt geborgd.

Beheersmaatregelen

Het IT-bedrijf van de opdrachtnemers beschikt over adequate maatregelen hetgeen onafhankelijk getoetst is en waarvoor het certificaat van de Code voor informatiebeveiliging is toegekend. De opdrachtnemers beschikken over een actueel calamiteitenplan dat periodiek wordt getest en waarvoor ook in 2010 de test succesvol is uitgevoerd.

Er is voorts een *change management* proces. Dit houdt in dat elke wijziging in de IT-infrastructuur op gecontroleerde wijze wordt afgehandeld. Ook dit is in het verslagjaar getoetst. De uitkomsten waren positief. De gehele scope van controles omtrent IT-processen is opgenomen in de in control statement van de opdrachtnemers.

Integriteitsrisico

Dit is het risico dat de integriteit van het fonds negatief wordt beïnvloed door niet-integere, onethische gedragingen van de organisatie of zijn medewerkers. De norm die hierbij gehanteerd wordt berust op de bepalingen in wet- en regelgeving en de door het fonds zelf opgestelde normen.

Beleid

Bpf-Bikudak heeft een goede reputatie binnen het maatschappelijke verkeer. Deze reputatie wil het fonds handhaven, waarbij de beheersing van compliancerisico's van groot belang is.

Beheersmaatregelen

Bpf-Bikudak beschikt sinds eind 2010 over een Compliance Program waarin het compliancebeleid is vastgelegd. Een externe compliance officer ziet toe op de naleving hiervan.

Alle bestuurders van het fonds hebben een gedragscode ondertekend. Daarnaast is in het verslagjaar is in elke bestuursvergadering over complianceaspecten gerapporteerd. Nieuwe bestuurders worden door Bpf-Bikudak én de toezichthouder getoetst op betrouwbaarheid en integriteit. Over het gevoerde beleid legt het bestuur sinds dit verslagjaar verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan; over de bestuurlijke processen en structuren, alsmede het bestuursbeleid op de lange duur, legt het bestuur sinds 2009 verantwoording af aan een visitatiecommissie. De compliance officer van het fonds verstrekt over 2010 een rapportage over integriteit en compliance gerelateerde zaken.

De naleving van de Sanctiewet en het screenen van deelnemers vindt vanaf eind 2010 op reguliere basis plaats.

Juridisch risico

Het juridische risico heeft betrekking op de veranderingen in en de naleving van wet- en regelgeving en de mogelijkheid dat het fonds bedreigd wordt in zijn rechtspositie. Hierbij geldt dat rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of correct gedocumenteerd zijn.

Beleid

Het fonds laat al zijn aangegane contractuele verplichtingen toetsen door externe deskundigen. De opdrachtnemer aan wie de advisering over de wet- en regelgeving is uitbesteed, moet een professionele partij zijn met aantoonbare deskundigheid en ervaring. De juridische aansprakelijkheid van het bestuur is afgedekt

Beheersmaatregelen

Het bestuur van Bpf-Bikudak laat zich periodiek informeren over de voorgenomen wijzigingen in wet- en regelgeving. Het bestuur laat zich direct informeren over de consequenties van wet- en regelgeving. In 2010 heeft de advisering op dit gebied op het vereiste niveau plaatsgevonden. De opdrachtnemers moet aantonen dat zij beschikken over medewerkers met een langjarige ervaring en deskundigheid op het gebied van wet- en regelgeving. Bovendien worden opdrachtnemers verplicht externe deskundigen in te schakelen als er sprake is van erg complexe wijzigingen op dit gebied.

Ondertekening van de jaarrekening

Amsterdam, 16 juni 2011

Namens het bestuur,
G.J.M.C. Vogels
A. van den Brink

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfondsvan de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2010 van Stichting Bedrijfstakpensioenfondsvan de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2010 en de staat van baten en lasten over 2010 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfondsvan de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven per 31 december 2010 en van het resultaat over 2010 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 16 juni 2011

KPMG ACCOUNTANTS N.V.
P.L.A. Langeveldt RA

Actuariële verklaring

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven te Amsterdam is aan Mercer Certificering B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2010.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 tot en met 133 gezien het negatief eigen vermogen van het pensioenfonds.

De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven is naar mijn mening slecht, vanwege een dekkingstekort.

Amstelveen, 16 juni 2011

Drs. J.E.J. Vink AAG

Verbonden aan Mercer Certificering B.V.

Statutaire bestemming van het saldo van baten en lasten

De statuten bevatten geen regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Krachtens het besluit van het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven, genomen op 16 juni 2011, is het saldo van baten en lasten over 2010 verwerkt in de reserves.

Bijlagen

Bijlage 1 De financiële ontwikkeling van Bpf-Bikudak

Inleiding

In dit artikel schetsen wij een overzicht van de financiële ontwikkeling van Bpf-Bikudak van januari 2009 tot december 2010. Er wordt uitleg gegeven over:

- de dekkingsgraad
- het vermogen
- de verplichtingen

Ook wordt aangegeven wat de onderlinge verbanden zijn. Tot slot wordt er een voorzichtige voorspelling gedaan over de ontwikkelingen in 2011.

Bij dit artikel hoort een grafiek. Deze grafiek vindt u op pagina 68.

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

De dekkingsgraad is de verhouding tussen de totale bezittingen (het vermogen) van het pensioenfonds en de waarde van de huidige en toekomstige pensioenbetalingen (de verplichtingen). De dekkingsgraad geeft dus aan in welke mate Bpf-Bikudak in staat is om aan zijn huidige en toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. De dekkingsgraad wordt uitgedrukt in procenten. Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds 115 procent is, dan betekent dat voor elke 100 euro die het fonds moet gaan betalen, het fonds 115 euro heeft. Een dekkingsgraad van onder de 100 betekent dus dat het fonds minder bezit dan dat het moet gaan uitgeven. De minimale dekkingsgraad moet daarom zeker rond de 105 procent liggen.

Bij de ontwikkeling van de dekkingsgraad in de afgelopen twee jaar vallen enkele zaken op. Zie de grafiek.

Over heel 2009 is de dekkingsgraad van Bpf-Bikudak gestegen. Dit komt door het goede beleggingsresultaat en de ontwikkeling van de rente. Maar in de grafiek ziet u dat de dekkingsgraad een laagste punt bereikt heeft aan het einde van het eerste kwartaal (Q1) in 2009. De dekkingsgraad stond toen op ongeveer 89 procent. Dit was het directe gevolg van de financiële crisis. Daarna is een duidelijk herstel van de dekkingsgraad zichtbaar: de lijn stijgt naar boven de 105 procent in september (Q3) 2009. Vervolgens ziet u weer een daling die pas eindigt in het derde kwartaal van 2010 (Q3) op 93 procent. Vanaf begin 2010 tot en met het derde kwartaal van 2010 zijn de verplichtingen van het fonds harder gestegen dan het vermogen. Daardoor werd de dekkingsgraad lager.

Op pagina 3 leggen we uit waarom de dalende rente daar de hoofdoorzaak van was. Daarna volgt weer een opgaande lijn naar 98 procent aan het einde (Q4) van 2010.

In oktober 2010 is de rente weer gestegen waardoor de verplichtingen zijn afgenomen en de dekkingsgraad iets is hersteld. In december 2010 was de dekkingsgraad echter nog niet op het gewenste niveau. Volgens het herstelplan van Bpf-Bikudak moet de dekkingsgraad nog groeien naar ongeveer 115 procent. Dan kunnen in de toekomst eventuele tegenvallers op de financiële markten worden opgevangen.

Onderstaande tabel laat het verloop van de dekkingsgraad in percentages zien:

Maandeinde	Dekkingsgraad Bpf-Bikudak
December 2009	102 %
Maart 2010	102 %
Juni 2010	94 %
September 2010	93 %
December 2010	98 %

Het vermogen van Bpf-Bikudak

Wat is vermogen?

Het vermogen is de totale waarde van de bezittingen van Bpf-Bikudak. Een groot deel van deze bezittingen bestaat uit beleggingen, zoals obligaties (een soort leningen), aandelen, vastgoed, etcetera. De waarde van deze beleggingen kan stijgen of dalen, zonder dat Bpf-Bikudak beleggingen aankoopt of verkoopt. Gaat het slecht met de economie dan is de kans groot dat sommige beleggingen minder waard worden. Dus zonder dat Bpf-Bikudak iets doet, daalt dan het vermogen. Andersom kan natuurlijk ook: de beleggingen kunnen ook meer waard worden omdat er meer vraag naar is. Dan stijgt het vermogen van Bpf-Bikudak juist.

Ontwikkeling van het vermogen

Met het vermogen van Bpf-Bikudak is het eigenlijk heel goed gegaan. In de grafiek (bijlage 1) ziet u dat het vermogen in 2009 met ruim 27 miljoen euro is gestegen: van 157 miljoen naar 184 miljoen euro (ruim 17 procent). Dit heeft Bpf-Bikudak vooral te danken aan het herstel van de aandelenkoersen en andere beleggingen. Bovendien zijn door de lage rente de obligaties populair geworden en veel in waarde gestegen. Eind 2010 bedraagt het totale vermogen ruim 216 miljoen euro. Dat is een stijging van 32 miljoen euro (ruim 17 procent). Ook de rendementen over 2009 en 2010 zijn zeer positief: +15,7 procent (2009) en +10,7 procent (2010). 2008 was het dieptepunt met -/ 11,5 procent.

De verplichtingen van Bpf-Bikudak

De oorzaak van de lage dekkingsgraad ligt dus beslist niet aan het vermogen. Het ligt met name aan de verplichtingen die Bpf-Bikudak aan zijn deelnemers heeft. Er zijn twee oorzaken aan te wijzen waarom de verplichtingen zo zijn gestegen. De eerste oorzaak is de lage rente. De tweede oorzaak is het feit dat mensen in Nederland gemiddeld steeds ouder worden. We zullen beide oorzaken toelichten:

Oorzaak 1: Waarom zorgt een lagere rente voor een lagere dekkingsgraad?

Bpf-Bikudak rekent uit hoeveel geld het opzij moet zetten om alle pensioenen te kunnen betalen: de verplichtingen. Dat zijn de pensioenbetalingen van vandaag maar ook die van over twintig of dertig jaar. Als de rente daalt, krijgt Bpf-Bikudak minder rente over het 'spaarpotje' dat het hiervoor opzij zet.

Want: bij een rente van 4 procent is 100 euro over 10 jaar gegroeid tot bijna 150 euro. Bij een rente van maar 2 procent duurt het wel twintig jaar voordat diezelfde 100 euro gegroeid is tot 150 euro. Dus Bpf-Bikudak moet bij een lagere rente meer geld opzij zetten om de pensioenen te kunnen betalen.

En omdat niemand weet hoe hoog de rente over drie, vijf of tien jaar is, moeten alle pensioenfondsen verplicht rekenen met de actuele rekenrente van De Nederlandsche Bank. En die rente was de laatste tijd extreem laag.

Ontwikkeling van de verplichtingen onder invloed van de rente

Door de daling van de rente zijn de verplichtingen dus aanzienlijk gestegen in het derde kwartaal van 2008. Dat is het directe gevolg van de kredietcrisis geweest. Door de lagere rente is er minder rendement in de toekomst. In 2009 steeg de rente weer en bleef enige tijd stabiel. In de loop van 2010 is de rente echter verder gedaald.

Het beleggingsbeleid van Bpf-Bikudak is erop gericht om het risico van een lage rente voor een belangrijk deel af te dekken door middel van een verzekering. Dit betekent dat een daling van de rente minder negatieve gevolgen heeft voor de dekkingsgraad van Bpf-Bikudak. Het betekent echter ook dat het fonds minder profiteert van een stijging van de rente. Dat is goed te zien in het vierde kwartaal van 2010. Daar loopt het vermogen terug van 227 miljoen naar 216 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de kosten van de verzekering tegen renterisico's.

Oorzaak 2: Mensen worden gemiddeld steeds ouder

Voor een pensioenfonds geldt: hoe ouder mensen worden, hoe duurder de pensioenen. Immers: iemand die na zijn pensionering nog twintig jaar leeft, is duurder dan iemand die nog vijftien jaar leeft.

Hoe oud mensen in Nederland worden, wordt door het Centraal Bureau voor de Statistiek bijgehouden. De pensioenfondsen gebruiken deze cijfers om te berekenen hoeveel geld ze opzij moeten zetten voor het betalen van de pensioenen. Kortom: hoe ouder mensen worden, hoe hoger de verplichtingen.

Om rekening te houden met het feit dat we in Nederland steeds langer leven, werden de verplichtingen eind 2009 al extra verhoogd. De verhoging was gebaseerd op de cijfers van het CBS in 2009.

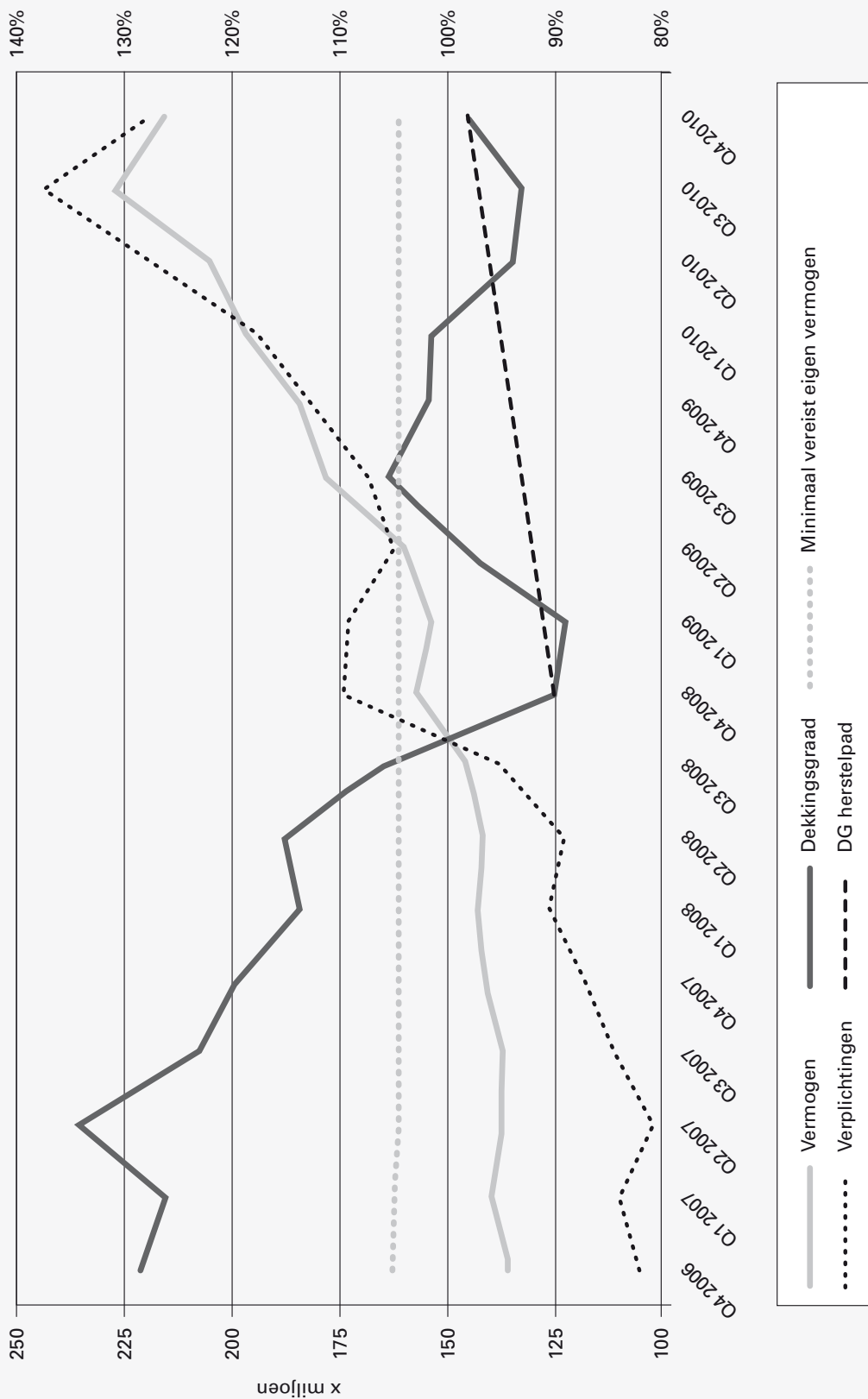
Eind 2010 zijn nieuwe cijfers gepubliceerd over de toekomstige ontwikkeling van de gemiddelde levensverwachting in Nederland. Mensen bleken in Nederland gemiddeld nog ouder te worden. Deze nieuwe cijfers zijn verwerkt in de verplichtingen en daardoor zijn die nog meer gestegen. Eind 2010 bedroegen de verplichtingen 220 miljoen euro.

Voorspelling voor 2011

In 2009 heeft Bpf-Bikudak voor de toezichthouder DNB (De Nederlandsche Bank) een herstelplan moeten maken. Daarin wordt aangegeven hoe Bpf-Bikudak denkt er weer bovenop te komen. Op dit moment ligt Bpf-Bikudak vóór op het herstelpad, zoals vastgelegd in dat herstelplan. Dat is dus positief nieuws. In dit artikel hebben we echter aangegeven dat de stand van de rente en de ontwikkeling op de financiële markten grote, onvoorspelbare gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie van het fonds op de korte termijn. Daar hebben deelnemers en gepensioneerden direct de gevolgen van gemerkt. Denk daarbij aan het niet kunnen verhogen van de pensioenen en de pensioenaanspraken. Maar Bpf-Bikudak heeft niet hoeven korten op de pensioenen. Al met al kan gesteld worden dat Bpf-Bikudak het moeilijk heeft gehad, maar dat het pensioen als zodanig van de deelnemers en gepensioneerden niet in gevaar is gekomen. Het fonds was echter niet in staat om een toeslag te verlenen.

Bpf-Bikudak pleit voor een ingrijpende wijziging in het pensioenstelsel om het beter duurzaam en houdbaar te maken. De verwachting is dat er in 2011 stappen op dat gebied gezet gaan worden. Daarom kijkt Bpf-Bikudak positief naar de toekomst.

Bpf-Bikudak: ontwikkeling vermogen, verplichtingen en dekkingsgraad

Bijlage 2 Bestuursleden

In het verslagjaar heeft het bestuur vijf keer vergaderd. De hoogte van de onkostenvergoeding voor de bestuursleden bedroeg in 2010 19 duizend euro. De onkostenvergoeding van de bestuursleden is gebaseerd op de SER-regeling. Hierin staat de onkostenvergoeding van de onder het toezicht van de SER staande publiekrechtelijke instellingen van werkgevers en werknemers.

Bestuursleden aan werkgeverszijde

De heer G.J.M.C. Vogels

Functie in bestuur: voorzitter werkgeverszijde

Geboortejaar: 1962

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: VEBIDAK

Aftreden volgens rooster: 1 januari 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- voorzitter VEBIDAK
- lid van de onderhandelingsdelegatie CAO voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven

De heer Th.A. Kersten

Functie in bestuur: bestuurslid werkgeverszijde

Geboortejaar: 1961

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: VEBIDAK

Aftreden volgens rooster: 1 april 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- lid van de werkgroep Sociale Zaken VEBIDAK

De heer S.A. de Ridder

Functie in bestuur: bestuurslid werkgeverszijde

Geboortejaar: 1952

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: VEBIDAK

Aftreden volgens rooster: 1 januari 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- geen

De heer C.F. Woortman

Functie in bestuur: plaatsvervangend bestuurslid werkgeverszijde

Geboortejaar: 1961

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: VEBIDAK

Aftreden volgens rooster: 1 januari 2014

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- lid van de werkgroep Sociale Zaken VEBIDAK
- lid van de onderhandelingsdelegatie CAO voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven

- vicevoorzitter TECTUM
- werkgeversvoorzitter SBD
- lid Algemeen en Dagelijks Bestuur Hoofdbedrijfschap Ambachten

Bestuursleden aan werknemerszijde

De heer A. van den Brink

Functie in bestuur: secretaris werknemerszijde

Geboortejaar: 1954

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: CNV Vakmensen

Aftreden volgens rooster: 1 januari 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- bestuurslid Pf Woningcorporaties
- bestuurslid Stichting Fondsenbeheer Waterbouw
- lid van de onderhandelingsdelegatie CAO voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven, CAO Waterbouw en CAO Woondiensten
- bestuurslid PPF Waterbouw

De heer M. Post

Functie in bestuur: plaatsvervangend secretaris werknemerszijde

Geboortejaar: 1956

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: CNV Vakmensen

Aftreden volgens rooster: 1 oktober 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- bestuurslid Bpf-Mortel
- lid van de onderhandelingsdelegatie CAO voor de Mortel- en Morteltransportondernemingen

De heer J.G. Crombeen

Functie in bestuur: bestuurslid werknemerszijde

Geboortejaar: 1970

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: FNV Bouw

Aftreden volgens rooster: 1 januari 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- lid van de onderhandelingsdelegatie CAO voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven, CAO voor de Mortel- en Morteltransportondernemingen, CAO Railinfra en CAO Waterbouw
- plaatsvervangend bestuurslid Bpf-Mortel
- bestuurslid Stichting Fondsenbeheer Waterbouw
- voorzitter PPF Waterbouw

De heer T.J.M. van Haaster

Functie in bestuur: bestuurslid werknemerszijde

Geboortjaar: 1951

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: FNV Bouw

Aftreden volgens rooster: 1 januari 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- lid visitatiecommissie BPF Textielgroothandel
- lid visitatiecommissie Diolen Pensioenfonds
- lid visitatiecommissie Urenco
- adviseur Basis en Beleid/PMA Consult
- samenwerkingsovereenkomst met Avida International BV

De heer A.A.J. Heijnen

Functie in bestuur: plaatsvervangend bestuurslid werknemerszijde

Geboortjaar: 1950

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemende organisatie: FNV Bouw

Aftreden volgens rooster: 1 januari 2012

Andere relevante functies voor de bestuursfunctie:

- werknemersvoorzitter Bpf-Meubelindustrie
- bestuurslid Bpf-Houthandel
- bestuurslid Bpf-HISWA
- bestuurslid Bpf-Houtverwerkende Industriebestuurslid Bpf-Mortel

Colofon

Uitgave

Cordares Pensioenen B.V.
Basisweg 10
1043 AP Amsterdam
Postbus 637
1000 EE Amsterdam

Vormgeving en productie

Dadomoto, Nieuwegein